موسسه فرهنگی مطالعات
وتحقیقات بین المللی ابرار معاصر تهران

بولتن ویژه

شماره : ۸۳/۱۰۴/۴۵ شهریور ۱۳۸۳

نگاهی تحلیلی به روابط هند و اسرائیل

بولتن حاضر مجموعه‌ای است
از یک گزارش سمینار و یک مقاله
که پیشینه و روند کنونی ارتباطات
میان هند و اسرائیل را بررسی می‌نماید.

تلفن : ۴ـ ۲۸۶۳۲۸۰
نشانی اینترنت :
www.tisri.org
پست الکترونیکی :
info@tisri.org

نگاهی تحلیلی به روابط هند و اسرائیل

سلسله انتشارات مؤسسهٔ فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران؛ سیاست جهانی؛

بولتن ویژه: نگاهی تحلیلی به روابط هند و اسرائیل/ نظارت و اجرا مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران ـ معاونت تولید.- تهران: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران، ۱۳۸۳.
۶۵ ص. - (انتشارات مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران؛ ۱۱۶. سیاست جهانی؛ ۵۹)
ISBN 964-8680-15-9:   ۲۰۰۰۰ ریال
فهرست‌نویسی براساس اطلاعات فیپا.
۱. هند - روابط خارجی - اسرائیل. ۲. اسرائیل - روابط خارجی - هند. ۳. هند - روابط خارجی - ایالات‌متحده. ۴. ایالات‌متحده - روابط خارجی - هند. الف. مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران. ب. عنوان: نگاهی تحلیلی به روابط هند و اسرائیل.
۹ ب ۱۵ الف / ۴۵۰ DS   ۳۲۷/۵۴۰۵۶۹۴
کتابخانه ملی ایران   ۲۱۶۹۸ ـ ۸۳م.

انتشارات مؤسسهٔ فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران

تلفن: ۲۸۵۲۲۴۳ نمابر: ۲۸۶۳۲۸۰، صندوق پستی ۱۵۸۷۵ـ۳۸۴۹

نشانی اینترنت: www. tisri. org پست الکترونیک: info@tisri. org

بولتن ویژه: نگاهی تحلیلی به روابط هند و اسرائیل

نظارت و اجرا: مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات بین‌المللی ابرار معاصر تهران ـ معاونت تولید

صفحه‌آرا و حروفچین: منصوره سعادت

چاپ: باقری
چاپ نخست: شهریور ۱۳۸۳

شماره: ۸۳/۱۰۴/۲۵

شابک: ۹ ـ ۱۵ ـ ۸۶۸۰ ـ ۹۶۴

کد بازیابی در کتابخانه دیجیتالی دید: BB00020041808192410

شمارگان: ۴۰۰ نسخه

قیمت: ۲۰۰۰ تومان

فهرست

پیشگفتار

بولتن حاضر، مجموعه‌ای از یک گزارش و یک مقاله تحلیلی است. «تهدیدها و ارزش های مشترک: مشارکت روزافزون بین هند، اسرائیل و ایالات‌متحده» عنوان نشستی است که در کنفرانس سالیانه سیاسی کمیته آمریکایی مسائل عمومی اسرائیل (ایپک) برگزار شده است. کمیته آمریکایی مسائل عمومی اسرائیل، کمیته‌ای است که در راستای پیشبرد و تحکیم روابط آمریکا و اسرائیل و اطمینان خاطر از تداوم آن و با توجه به نیازهای بنیادین اسرائیل و یهودیان (نیازهای اقتصادی، نظامی و سیاسی) بنیانگذاری شده است و در زمینه‌هایی چون حمایت سیاسی، دیپلماتیک و اقتصادی از اسرائیل، دفاع از اسرائیل در برابر تهدیدات آتی، بازداشتن ایران از دستیابی به سلاح‌های هسته‌ای و غیره فعالیت می‌کند. در این نشست که جوزف کراولی (نماینده حزب دموکرات)، دکتر استفان کوهن (عضو ارشد مؤسسه بروکینگز) و دانیل پلتکا (معاون مؤسسه آمریکن اینترپرایز) به‌عنوان سخنران شرکت دارند، چگونگی شکل‌گیری روابط سه‌جانبه و دوجانبه بین کشورهای فوق‌الذکر و فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی این روابط بررسی شده و به علت همزمانی کنفرانس با انتخابات اخیر هند، به تأثیر این انتخابات بر روابط بین هند با آمریکا

و اسرائیل پرداخته شده است. در ابتدای این نشست، سوابق سخنرانان و رئیس جلسه به شکل مبسوط بیان شده است.
«روابط اسرائیل و هندوستان: سرمایه‌گذاری ژئواستراتژیک» عنوان مقاله‌ای است که توسط زاکاریاس میکاس (Zacharisa Michas)، تحلیل‌گر امور دفاعی و امنیتی مؤسسه تحلیل دفاعی وزارت دفاع ملی یونان، برای کنفرانس «معضلات منطقه‌ای خاورمیانه: جستجو برای راه‌حل‌ها» (آتن، ۱۱ تا ۱۴ دسامبر ۲۰۰۳ [۱]) ارائه شده است. نویسنده در این مقاله با اشاره به تاریخچه شکل‌گیری روابط هند ـ اسرائیل، همکاری بین آنها را از ابعاد ژئوپولیتیکی و نظامی بررسی کرده است. امید است این مجموعه، اطلاعات مناسب و دقیقی را از نوع نگرش اسرائیل در روابط منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در اختیار پژوهشگران قرار دهد.

مدیریت بولتن‌ها
معاونت تولید
مؤسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات
بین‌المللی ابرار معاصر تهران

---

۱. گزارش این کنفرانس در قالب بولتن ویژه «معضلات امنیت منطقه‌ای خاورمیانه: به دنبال راه‌حل» توسط مؤسسه تهران در تیرماه ۱۳۸۳ منتشر شده است.

بخش اول:

تهدیدها و ارزش‌های مشترک:

مشارکت روزافزون بین هند،

اسرائیل و ایالات متحده

رئیس جلسه:

جفری کلمن، مدیر حقوقی کمیته آمریکایی

مسائل عمومی اسرائیل

سخنرانان:

جوزف کراولی نماینده حزب دموکرات

دکتر استفان فیلیپ کوهن، عضو ارشد مؤسسه بروکینز

دانیل پلتکا، معاون مؤسسه آمریکن اینترپرایز

یکشنبه ۱۶مه ۲۰۰۴

با توجه به سفر رئیس کمیته آمریکایی مسائل عمومی اسرائیل (آیپک)[1] به اسرائیل و هندوستان شاهد روابط روزافزون بین این سه کشور هستیم. به‌هر حال در ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ مسئولان ارشد اسرائیل و هندوستان مذاکرات مهم خود در مورد همکاری‌های امنیتی را در دهلی‌نو به پایان می‌رساندند. دیپلمات‌های این دو کشور با ترس و وحشت به حملات تروریستی مرکز تجارت جهانی می‌نگریستند و در مقابل چشمان آنها در تلویزیون ملی و رسانه‌های بین‌المللی، پنتاگون پدیدار شد.

کمتر کشوری در دنیا به اندازه اسرائیل و هندوستان از اقدامات افراط‌گرایان مسلمان رنج برده است. در همان لحظه که ما به آنچه اتفاق افتاد نگاه می‌کردیم، کل دنیا شاهد بود که در مرکز تجارت جهانی چه اتفاقی در حال رخ‌دادن بود و اینکه ایالات‌متحده هدف قرار گرفت. اسرائیلی‌ها و هندی‌ها در دهلی‌نو می‌دانستند که به منظور شکست تروریسم باید با یکدیگر و با ایالات‌متحده همکاری بیشتری داشته باشند.

روند همکاری‌های هند و اسرائیل به‌طور جدی در سال ۱۹۹۲ و با برقراری روابط دیپلماتیک بین این دو کشور آغاز شد. از آن زمان

---

[1]. American Israel Public Affairs Committee

و هم‌گام با روابط دوستانه‌تر بین هندوستان و ایالات‌متحده، روابط هند و اسرائیل در سطوح اقتصادی، نظامی، و سیاسی به شکوفایی رسید. به‌عنوان مثال امروزه اسرائیل یکی از عمده‌ترین ارائه‌دهندگان فن‌آوری نظامی به هند است و هندوستان نیز به یکی از بزرگ‌ترین شرکای تجاری اسرائیل تبدیل شده است.

هم هندوستان و هم اسرائیل خود را کشورهای دموکراتیک می‌دانند که از سوی همسایگان خطرناک و کاملا مسلح مورد تهدید قرارگرفته‌اند و همسایه‌ها آنها هم‌چنان به آموزش، تأمین مادی و تشویق تروریست‌های نفوذی می‌پردازند. هر دو کشور روابط شکوفای خود را در جهت منافع امنیت ملی خود بسیار اساسی می‌دانند. سیاست‌گذاران آمریکایی نیز دریافته‌اند که موفقیت ما در مقابله با تهدیدهای تروریست‌های مسلمان، بسیار به همکاری با هند و اسرائیل بستگی دارد.

امروز ما میزگردی متشکل از پژوهشگران و سیاست‌گذاران را تشکیل دادیم تا به بررسی ارتباط روزافزون بین بزرگ‌ترین دموکراسی دنیا یعنی هندوستان و کهن‌ترین دموکراسی جهان یعنی ایالات‌متحده و تنها دموکراسی خاورمیانه یعنی اسرائیل بپردازیم.

اجازه می‌خواهم تا سه شرکت‌کننده این میزگرد که در جلسه پرسش و پاسخ شرکت خواهند کرد را معرفی کنم: جزف کراولی[1] از اعضای کنگره و ناظم پارلمانی مجلس دموکرات‌ها است. وی یکی از اعضای مشهور کمیته روابط بین‌الملل مجلس و کمیته فرعی آن در خاورمیانه و آسیای مرکزی است. وی اهل کونیز نیویورک است و نماینده منطقه‌ای در آمریکا محسوب می‌شود که از لحاظ قومیت

---

1. Joseph Crowley

بیشترین تنوع را داراست. کمتر نماینده‌ای به اندازه جو کراولی نسبت به روابط سه‌جانبه تا این اندازه علاقه‌مندی نشان داده است. وی که معمولا به هر دو کشور (هند و اسرائیل) مسافرت می‌کند سرپرستی هیأتی از نمایندگان کنگره که در ژانویه سال قبل به هندوستان مسافرت کردند را به‌عهده داشته است. این مسافرت پنج ماه بعد از شرکت در بزرگ‌ترین گروه اعزامی کمیته آمریکایی مسائل عمومی اسرائیل به کشور اسرائیل ـ در اوت گذشته ـ رخ داد.

همه ما در کمیته آمریکایی مسائل عمومی اسرائیل (آیپک) نسبت به خدمات موثر کراولی در هدایت موضوعات مرتبط با اسرائیل در کنگره آگاه هستیم. به‌ویژه اقدامات او در نشان‌دادن تهدید و خطر ناشی از اقدامات ضدیهودی بسیار مشهود بود. به‌علاوه وی اخیرا به‌طور مشترک ریاست انجمن حزبی حمایت از هندوستان را به‌عهده گرفته است.

دومین شرکت‌کننده ما یکی از شاخص‌ترین صاحب‌نظران در زمینه سیاست و امنیت جنوب آسیا است. استفان کوهن[1] کارشناس ارشد برنامه مطالعات سیاست خارجی موسسه بروکینگز[2] در واشنگتن است. دکتر کوهن پیش از این استاد دانشکده دانشگاه ایلینویز[3] و مشاور وزارت امور خارجه بوده و مقالات و کتب متعددی را در زمینه هند، پاکستان و گسترش تسلیحات هسته‌ای نوشته است. کتاب وی در سال ۲۰۰۱ تحت عنوان «هندوستان: قدرت در حال ظهور» نشان‌دهنده تغییرات سیاسی و اقتصادی عمده‌ای است که در سال‌های اخیر در هندوستان به‌وجود آمد و وی

---

1. Stephen Cohen
2. Brookings
3. Illinois

در این کتاب به نقش در حال ظهور هند به‌عنوان یک قدرت بین‌المللی پرداخته است. دکتر کوهن اکنون در مورد کتاب مشابهی در زمینه پاکستان کار می‌کند.

شرکت‌کننده سوم ما دانیل پلتکا[1]، معاون مرکز مطالعات سیاست خارجی و دفاعی مؤسسه آمریکایی در واشنگتن است. در همین راستا وی به تحقیق در زمینه خاورمیانه، آسیای جنوبی، تروریسم و گسترش تسلیحات می‌پردازد. وی برای مدت ده سال عضو ارشد کمیته روابط خارجی سنا بوده و در زمینه خاور نزدیک و آسیای جنوبی فعالیت می‌کرده است. خانم پلتکا در سال گذشته در برگزاری مجموعه مباحثی در مؤسسه خود در مورد گسترش روابط بین ایالات‌متحده و هندوستان نقش فعالی داشته است.

رئیس این میزگرد که تحت عنوان «تهدیدها و ارزش‌های مشترک: مشارکت روزافزون بین هند، اسرائیل و ایالات‌متحده» برقرار می‌شود، آقای جفری کلمن[2]، مدیر حقوقی آپیک است. وی به تنظیم فعالیت آپیک در زمینه هندوستان می‌پردازد. وی بارها به هندوستان مسافرت کرده و در سازمان‌دهی سفر ۵۰ نفر از فعالان و کارمندان آپیک در پاییز گذشته به هند نقش فعالی را ایفا کرده است.

جفری کلمن: با عرض سلام و عصر بخیر خدمت همه حضار.

قبل از آنکه ما به بحث امروز بپردازیم می‌خواستم ماجرای خود را تعریف کنم. من برای نخستین بار در مه ۱۹۸۲ به هندوستان سفر کردم. من برای کار در تابستان به آنجا رفتم تا دوره کارآموزی دانشجویی خود را در سفارت آمریکا بگذرانم. وقتی‌که داشتم در

1. Danielle Pletka
2. Jeffrey Colman

نیمه‌شب از فرودگاه به داخل شهر می‌آمدم در یکی از بلوارهای پردرخت که فرودگاه را به شهر متصل می‌ساخت با پرچم‌ها و تصاویر بزرگی از یاسر عرفات روبه‌رو شدم و پرچم فلسطین در همه‌جا برافراشته شده بود و همه این اقدامات به علت خوشامدگویی به یاسر عرفات و دیدار وی از هندوستان صورت گرفته بود. و من بیشتر تابستان را به انجام تحقیق در همین زمینه پرداختم.

۲۱ سال بعد من در سپتامبر ۲۰۰۳ به هندوستان برگشتم ـ حدود هشت یا نه ماه قبل ـ و سفر من با دیدار نخست‌وزیر اسرائیل یعنی شارون هم‌زمان شد. او اولین نخست‌وزیر اسرائیلی بود که از هندوستان دیدار می‌کرد و در همان منطقه در محدوده دیپلماتیک دهلی‌نو پرچم‌های اسرائیلی و هندی در کنار هم برافراشته شده بودند چیزی که قطعا تا ۲۰ و یا حتی ۱۰ سال قبل غیرممکن به‌نظر می‌رسید.

اکنون ما می‌خواهیم بررسی کنیم که این رابطه چگونه به‌وجود آمد و پس از آن در مورد برخی از پیامدهای نتایج انتخابات هفته قبل هندوستان بر ارتباط هند و پاکستان به بحث و گفتگو بپردازیم و البته تا حد توان در مورد رابطه بین ایالات‌متحده و هندوستان صحبت خواهیم کرد. رابطه‌ای که طی ۱۰ یا ۲۰ سال گذشته دست‌خوش تغییرات عمده‌ای شده است.

آقای کوهن، ما می‌دانیم که ایالات‌متحده و هندوستان برای دهه‌های متمادی روابط محدودی داشته‌اند. بخش اعظم آن در جنگ سرد و رویکرد اقتصادی متفاوت آنها نسبت به دنیا ریشه داشت. ما می‌دانیم که این مساله طی ۱۰ یا ۲۰ سال اخیر تغییر کرده و نیز می‌دانیم که دیدگاه خصمانه هند نسبت به اسرائیل تغییر کرده است.

می‌توانید به ما علت این امر را توضیح دهید؟

استفان کوهن: البته باید اضافه کنم که این روابط شاید مجددا تغییر یابد زیرا ما تحولات عمده‌ای را شاهد بوده‌ایم. رابطه هند و دو کشور آمریکا و اسرائیل بسیار خصمانه بوده و این تغییر ممکن است به حالت خصمانه قبلی و شاید هم نه دقیقا همانند آن مبدل گردد. شاید هم هیچ‌گاه تغییر نکند و روابط هند با دو کشور آمریکا و اسرائیل در حالت تعادل قرار گیرد. هندوستان در آغاز، اسرائیل یا جنبش صهیونیسم را با دیده بدبینی نگاه می‌کرد که علت آن تا اندازه زیادی مشکلات این کشور با پاکستان بود. آنها نمی‌خواستند تا شاهد ظهور دولت دیگر در صحنه جهانی با تعلقات مذهبی باشند. رهبری هندوستان و کنگره ملی هند می‌خواستند هندوستان به کشوری تبدیل گردد که در آن هندوها، مسلمان، سیک‌ها، مسیحی‌ها و یهودی‌ها در قالبی متحد حضور داشته باشند تا چنین کشوری جایگزین استعمار انگلیس گردد.

پاکستان مجزا شد و از این بازی فاصله گرفت. انگلیس‌ها آن را طوری تنظیم کردند ـ همانند خاورمیانه ـ که پاکستان در ابتدا به‌عنوان مشابه یا نسخه دوم اسرائیل به‌نظر می‌آمد. عجیب بود که یک دولت اسلامی و یک دولت یهود یکسان به‌نظر می‌رسیدند اما به همین‌گونه بود. فکر می‌کنم که تنها سه کشور دنیا براساس اقلیت مذهبی ستم‌دیده شکل گرفته باشند. این سه کشور اسرائیل، پاکستان و ایالات‌متحده آمریکا هستند. این یکی از پیش‌گفتارهای ما را تشکیل می‌دهد.

بنابراین من معتقدم که هندوستان حدود ۲۵ تا ۳۰ سال اسرائیل را از دید پاکستان می‌دید و علیرغم آنکه بسیاری از سران هندی

عقاید سیاسی مشترکی با اسرائیل داشتند، اما خصومت هند و اسرائیل ادامه داشت. شباهت‌های بسیاری بین هند و اسرائیل وجود داشت. به‌عنوان مثال بنیان‌گذاران هندوستان همانند اسرائیل سوسیالیست بودند و هر دو کشوری دموکراتیک محسوب می‌شدند. بسیاری از مردم هند شخصا و حتی علنا طرفدار اسرائیل بودند اما دولت هند مخالف اسرائیل بود. البته آنها از لحاظ نظامی خصومتی با اسرائیل نداشتند اما چون نمی‌خواستند رابطه خود را با جهان اسلام به‌ویژه کشورهای عربی تیره سازند پس از فلسطینیان حمایت می‌کردند و یاسر عرفات همواره از سوی دولت دهلی‌نو با آغوشی باز پذیرفته می‌شد.

این فضا در دوران ایندیرا گاندی تغییر یافت و او با اسرائیل ارتباطات محرمانه برقرار کرد و در دوره راجیو گاندی نیز رفت و آمدهای بیشتری صورت گرفت و به‌ویژه دیپلمات‌های بازنشسته به اسرائیل مسافرت می‌کردند. برای ایالات‌متحده نیز روند مشابهی صورت پذیرفت. من برای دو سال در وزارت خارجه بودم و در این فاصله یک بار میزبان راجیو گاندی بودیم که این اتفاق مهمی برای هر دو طرف بود، زیرا ما هندوستان را نسخه مشابه و هم‌پیمان اتحاد جماهیر شوروی می‌دانستیم.

فکر می‌کنم که این روند بعد از پایان جنگ سرد و در سال ۱۹۹۳ تقویت شد و هندی‌ها ارتباط زیادی با اسرائیل داشتند و البته اسرائیلی‌ها نیز علاقه‌مند بودند تا با هندوستان ارتباط داشته باشند. اساساً تحت حکومت حزب باهاراپتا جاناتا[1] ـ که در رای‌گیری اخیر از حکومت کنار رفتند ـ ارتباطات شدید اقتصادی، سیاسی، فرهنگی

---

1. Bharativa Janata Party (BJP)

و استراتژیک بین دو کشور برقرار شد. به‌نظر من برخی از این روابط علناً مورد انتقاد قرار خواهد گرفت، اما همان‌گونه که بعداً خواهیم دید حدس من این است که اساس این روابط ثابت باقی خواهد ماند و معتقدم که این مساله در مورد رابطه هند و ایالات‌متحده نیز صدق می‌کند. من معتقدم که بسیاری از ما در توصیف ائتلاف بین قدیمی‌ترین و بزرگ‌ترین دموکراسی‌های دنیا اغراق و بزرگ‌نمایی کرده‌ایم و از همکاری استراتژیک صحبت به‌میان آوردیم: یعنی ائتلاف طبیعی بین ایالات‌متحده و هندوستان، ائتلاف طبیعی بین هند و اسرائیل. خوب، به‌نظر می‌رسد که واقعاً اغراق شده است و بیشتر در سطح حرف بوده تا عمل.

نظر اصلی من این است که در روابط هند با اسرائیل و ایالات‌متحده اصلی وجود دارد که با تغییرات عمده در دولت هند نیز تغییر نمی‌یابد. برخی از افرادی که امروزه در هند به قدرت می‌رسند به دوره‌ای نگاه می‌کنند که در آن هندوستان روابط تنگاتنگی با فلسطینیان و اعراب داشته و ایالات‌متحده را تهدیدی برای هندوستان می‌پنداشته است و من فکر نمی‌کنم که این تفکر بار دیگر حاکم گردد. ما بعدا به این موضوع بازخواهیم گشت.

آقای کلمن: فکر می‌کنم که بهتر است از دنی پلتکا بخواهیم تا به ارزیابی برخی از موارد همکاری که بین هند و اسرائیل به‌وجود آمده است بپردازد. همان‌طور که استفان اشاره کرد، تاریخ روابط هند و پاکستان را باید از گذشته مورد بررسی قرار داد و می‌دانم که برخی افراد در این جلسه احتمالاً در مورد روابط روزافزون بین هند و اسرائیل چیزی شنیده باشند. این امر چگونه پدید آمد؟

دانیل پلتکا: برای پاسخ به سؤالات شما من برگه‌های ارقام

خودم را آوردم، زیرا دقیقاً مطمئن نبودم که ریز ارقام تجارت بین اسرائیل و هند به چه صورت است. احساس من این بود که بیشتر این ارتباطات جنبه نظامی دارد و به‌علاوه در زمینه فن‌آوری اطلاعات نیز بین آنها ارتباطی برقرار است. البته همان‌طور که می‌دانیم هندوستان در زمینه فن‌آوری اطلاعات بسیار پیشرفت کرده است، اسرائیل نیز از لحاظ صنعت الکترونیک و فن‌آوری اطلاعات بسیار قدرتمند شده است. یعنی همان‌طور که استیو گفت، رابطه طبیعی بین آنها برقرار شده است و من هم معتقدم این بخشی از روابط را تشکیل می‌دهد و وقتی به ارقام نگاه کردم دریافتم که واقعاً حجم تجاری بین اسرائیل و هندوستان بسیار زیاد است.

تجارت غیرنظامی در سال ۲۰۰۲ حدود ۱/۲۵ میلیارد دلار بود. پس اگر این مقدار را با ۱۰ سال قبل مقایسه کنیم می‌بینیم که در آن زمان حجم تجارت دوجانبه حدود ۲۰۰ میلیون دلار بوده است که به اعتقاد من در سال‌های اخیر رشد بیشتری داشته است. اما من آمار و ارقام سال ۲۰۰۳ را ندارم. این مبادلات تجاری در زمینه‌های مختلف ازجمله کشاورزی صورت گرفته است. همه ما می‌دانیم که فن‌آوری آبیاری قطره‌ای اسرائیل بسیار پیشرفته است و درواقع امروزه فن‌آوری آبیاری قطره‌ای در هندوستان ساخته می‌شود که بسیار شگفت‌انگیز است اما در زمینه موضوعاتی مانند فن‌آوری فضایی و تجارت دوجانبه در حوزه‌های غیرنظامی همکاری‌های زیادی بین آنها صورت گرفته است.

در زمینه تجارت نظامی نیز با آمار و ارقام قابل توجهی روبه‌رو هستیم. هندوستان بزرگ‌ترین ارائه‌دهنده تجهیزات نظامی به هندوستان است. هندوستان هر ساله در حدود ۱/۵ تا ۲ میلیارد دلار

تجهیزات نظامی از اسرائیل خریداری می‌کند. هندوستان از اسرائیل موشک‌های زمین به هوا، تجهیزات الکترونیکی هوانوردی و فن‌آوری کنترل مرزی خریداری می‌کند و این به نفع هندوستان است، زیرا مرز طولانی‌ای با پاکستان دارد. هندوستان تجهیزات هوایی بدون سرنشین مشابه نمونه آمریکایی را از اسرائیل خریداری می‌کند. آنها از اسرائیل توپ جنگی می‌خرند و اسرائیل در ساخت هواپیماهای جنگی پیشرفته به هند کمک می‌کند. سال گذشته هندوستان اجازه خرید هواپیماهای فالکون بالتیم آواکس اسرائیلی را کسب کرد. این فروش حدود ۱ میلیارد دلار ارزش خواهد داشت و هندوستان به‌دنبال خریداری سیستم آرو[1] است که فکر نمی‌کنم به این زودی‌ها رخ دهد. به هرصورت ارتباط تنگاتنگی بین آنها برقرار است. از طرف دیگر دو کشور اسرائیل و پاکستان اقدامات زیادی را در جهت مبارزه با تروریسم انجام داده‌اند. همان‌طور که ایالات‌متحده با اسرائیل و هند نیز این اقدامات را انجام داده است. از سوی دیگر نیروهای ویژه هند در اسرائیل آموزش می‌بینند و فعالیت‌های زیادی در زمینه اطلاعاتی انجام می‌دهند. تهدید مشترکی بین این سه کشور وجود دارد که البته به مساله مبهم جهادی‌ها محدود نمی‌شود. در حقیقت بین نوع افراد و گروه‌هایی که هندوستان را تهدید می‌کنند و نوع افراد و گروه‌هایی که اسرائیل و آمریکا را تهدید می‌سازند، ارتباط وجود دارد. پس آنها منافع مشترک زیادی دارند.

همان‌طور که استیو اشاره کرد مساله اصلی این است که این روابط تا چه اندازه عمیق است؟ ما می‌دانیم که این روابط وسیع بوده و همواره وسیع‌تر می‌گردد. اما پرسش واقعی این است که آیا این

---

1. Arrow System

روابط عمیق است؟ آیا عمیق‌تر می‌شود یا اینکه ممکن است از بین برود؟ و من پاسخ مناسبی برای آن ندارم . امیدوارم که پاسخ برای سؤال آخر منفی باشد. اما معتقدم که این امر تا حدی به فضای موجود بستگی دارد و البته نشانه‌های مثبتی از تداوم روابط در آینده دیده می‌شود.

آقای کلمن: می‌خواهم از کراولی، نماینده کنگره، بپرسم چرا دو کشور احتمالا فرض می‌کنند توسعه روابط به نفع آنها خواهد بود؟ شما عضو کمیته روابط بین‌الملل و کمیته فرعی خاورمیانه و آسیای مرکزی هستید و در هر دو کشور بوده‌اید. به‌عنوان یک سیاست‌گذار آمریکایی چرا شما و همکارانتان در کنگره و دولت بدنبال روابط بین هند و اسرائیل هستید؟ آیا این روابط برای آمریکا مناسب است یعنی سیاست‌گذاران آمریکایی باید به‌دنبال تقویت آن باشند یا اینکه این اتفاق، اتفاقی تصادفی در دنیاست و ما تنها شاهدان آن هستیم؟

جوزف کراولی: نه فکر نمی‌کنم این قضیه‌ای باشد که ما تنها شاهد به‌وقوع پیوستن آن باشیم. فکر می‌کنم این روابط پابرجایی است که بین ایالات‌متحده و اسرائیل و در قالب ایجاد دموکراسی در خاورمیانه بوجود آمده است. فکر می‌کنم که اکنون اگر کسی به نقشه جهان نگاه کند و هندوستان بنگرد و کمی به قسمت جنوب بیاید اسرائیل را خواهد دید ـ که به استثنای بنگلادش ـ دموکراسی‌هایی مانند این دو کشور را در منطقه نخواهد یافت. هدف سیاست ایالات‌متحده توسعه دموکراسی در جهان است و من همواره در مورد موضوع بنگلادش به کولین پاول گفته‌ام که در این منطقه فشار زیادی وجود دارد. آنها دموکراسی‌های نوپایی هستند و ما باید توجه بیشتری به این کشورها معطوف کنیم. اما هندوستان همان‌طور که در

انتخابات اخیر نشان داده شد دموکراسی قوی دارد. شما می‌دانید که صدها میلیون نفر در یک انتخابات رأی می‌دهند و حدودا چند هفته طول می‌کشد تا نتایج مشخص شود، زیرا زمان زیادی برای شمارش آراء لازم است. آنجا همانند ایالات‌متحده نیست که فوری بتوان به نتایج دست یافت. ما سریعاً به نتایج یک انتخابات پی می‌بریم اما در هندوستان بدین صورت نیست. بردباری زیادی لازم است. مثلاً در هندوستان همه فکر می‌کردند که بی.جی.پی. به‌راحتی در انتخابات پیروز خواهد شد و وقتی که آنها پیروز نشدند به‌طور مسالمت‌آمیز قدرت را به حزب کنگره جدید منتقل ساختند. در مورد رابطه ایالات‌متحده و هند باید بگوییم که این روابط از فراز و نشیب بسیاری برخوردار بوده و ما باید به آن توجه بیشتری داشته و رابطه بیشتری با آن برقرار سازیم. من فکر می‌کنم که این کشور تا حدی می‌تواند بین ایالات‌متحده و غرب با رشد چین به‌عنوان قدرت مؤثر دنیا نقش میانجی داشته باشد. فکر می‌کنم که ما هندوستان و نقش آن در دنیا را به خوبی درنیافتیم و از برخی از تصمیمات هندوستان انتقاد کردیم. چراکه علاوه‌بر موضوعات مربوط به اسرائیل آنها با چین هم‌جوار هستند و اغلب موضعی را اتخاذ می‌کردند که الزاماً با سیاست خارجی آمریکا هم‌راستا نبود. اما امروزه و بعد از حملات ۱۱ سپتامبر بسیاری از آنها تغییر یافته است. هندوستان همانند اسرائیل برای دهه‌های متوالی با موضوع تروریسم فرامرزی درگیر بوده است. پس در این زمینه ارتباط شدیدی وجود داشته است. یعنی همواره بین روانشناسی دولت اسرائیل و دولت هندوستان ارتباط شدید وجود داشته است. آنها اساساً با نوعی از تروریسم یعنی تروریسم اسلامی بنیادگرا درگیر بوده‌اند که اکنون ما خود با آن

روبرو شده‌ایم. از لحاظ سیاسی من به‌عنوان یکی از سیاستمداران نیویورک همواره گفته‌ام که ما باید نگران سه کشور باشیم که با حرف الف شروع می‌شوند: ایرلند، اسرائیل و ایتالیا. اکنون باید کشور چهارم را نیز به آن اضافه کرد و آن هند است. جمعیت هندی‌ها در ایالات‌متحده رو به افزایش است و اکنون حدود ۲ میلیون هندی در آمریکا وجود دارد. البته بیشتر آنها افراد متخصصی نظیر پزشک، مهندس، استاد دانشگاه و افراد حرفه‌ایی هستند که از راه‌های مختلف نقش خود را ایفا می‌کنند. بنابراین امروزه عوامل جدیدی به‌وجود آمده که تا ۲۰ سال قبل وجود نداشته است.

آقای کلمن: اکنون بهتر است به دو موضوعی که دنی و استفان مطرح کرده‌اند بپردازیم. ما در برهه‌ایی از زمان به آینده نگاه خواهیم کرد، اما هر کدام از شما به برخی از موضوعات مشترک اشاره کرده‌اید: مبارزه علیه تروریسم و نگرانی‌های مربوط به جهاد اسلامی. مسلماً هندوستان تجهیزات نظامی زیادی را از اسرائیل به‌منظور تقویت امنیت خود در کشمیر و نقاط دیگر خریداری نموده است این‌ها تا چه اندازه مهم است؟ استفان عنوان کرد که نگران آینده است و دنی مسائل مشابه آن را مطرح کرد. به‌نظر من اگر این کشورها از منافع استراتژیکی مشترکی برخوردار باشند پس مهم نیست که چه حزبی به قدرت می‌رسد یا اینکه نه و این امر مهم است؟

آقای کوهن: بله مهم است. من به مقایسه تغییر احتمالی دولت در هندوستان ـ زیرا هنوز چیزی شکل نگرفته است ـ می‌پردازم. تغییر دولت هندوستان قابل مقایسه با تغییر بین کلینتون و بوش یا بین حزب کار و لیکود است اما با وجود این تغییر، اهداف ممکن

است یکسان باقی بماند و منافع استراتژیک نیز به همین صورت. اما دیدگاه متفاوتی در زمینه به‌کارگیری و تعقیب این منافع از سوی حزب کنگره در مقایسه با بی‌جی‌پی وجود دارد. آنها در بسیاری از موضوعات با یکدیگر مشترک‌اند و هم‌فکری دارند و به‌منظور تقویت روابط خود با ایالات‌متحده از اسرائیل و روابط بین اسرائیل ـ هندوستان و هم‌چنین جامعه یهودیان آمریکا بهره می‌بردند.

طبیعتاً دولت بی.جی.پی. حدود ۷ یا ۸ سال قبل تصمیم آگاهانه‌ای گرفت و از جامعه یهودیان آمریکا برای ایجاد روابط بهتر با آمریکا استفاده کرد و به همین منظور به تقویت روابط خود با اسرائیل پرداخت. آیا حزب کنگره نیز به این صورت عمل خواهد کرد؟ طبیعتاً آنها به‌طور دقیق مانند بی‌جی‌پی رفتار نخواهند کرد. چرا که برخی از سران حزب کنگره شدیدا مخالف اسرائیل هستند و همانند سران حزب بی‌جی‌پی رفتار نمی‌کنند. موضوعاتی را که دنی به آنها پرداخت یعنی روابط نظامی و استراتژیک به‌نظر من تداوم می‌یابد. فکر نمی‌کنم که هیچ‌کدام از رهبران هند بخواهند این نوع فن‌آوری را کنار بگذارد. به‌علاوه باید اضافه کنم که تمایلاتی جهت تقویت روابط توریستی بین اسرائیل و هندوستان به‌وجود آمده است. هزاران نفر از جوانان اسرائیلی بعد از پایان سربازی به‌عنوان توریست به هند رفته‌اند. با این وجود فکر می‌کنم که از لحاظ گفتار سیاسی در دولت جدید شاهد تغییراتی باشیم. حزب کنگره تا حدی تمایلاتی کمونیستی دارد و با کمک ائتلاف‌های کمونیستی به قدرت رسیده است. فکر می‌کنم که آنها نگرشی مستقل نسبت به اسرائیل و فلسطین خواهند داشت، حتی ممکن است شما با طرح صلح هندی مواجه شوید که با طرح صلح اروپائی‌ها کاملا متفاوت باشد. پس

به‌نظر من هندی‌ها در سطح گفتار و ژست سیاسی تا حدی تغییر خواهند کرد اما از لحاظ ماهیت اقتصادی و نظامی ـ استراتژیک به روابط خود تداوم خواهند داد.

خانم پلتکا: به سختی می‌توان به این سؤال پاسخ داد فکر می‌کنم که استیو خیلی خوب به بررسی موضوع پرداخت. واقعیت این است که همان‌طور که شما در ابتدا گفتید در مورد روابط و بخشی از مشکلات اغراق زیادی شده است. تغییرات زیادی صورت خواهد گرفت. ما نه تنها به بررسی مسائل سه‌گانه هند، اسرائیل ایالات‌متحده نیز پرداخته‌ایم بلکه در مورد روابط دوجانبه هند ـ اسرائیل و هند ـ ایالات‌متحده صحبت کرده‌ایم. من فکر می‌کنم که ما برخی از مسائل را سرپوش گذاشته‌ایم و مشکلات قدیمی و بررسی آن را به تعویق انداخته‌ایم. بنابراین اگرچه روابط دوستانه‌ای بین هندوستان و اسرائیل نه تنها از بعد نظامی بلکه از بعد سیاسی برقرار شده است با این وجود من هم معتقدم که ادبیات سیاسی تا حدی تغییر خواهد یافت. اما واقعیت این است که دیدگاه هندوستان نسبت به فلسطینیان تا حدی تغییر یافته است اما کاملاً متحول نشده است. آنها فلسطینیان را به حال خود رها کرده‌اند. هندوستان اقدامات تروریستی فلسطینیان علیه اسرائیل را حتی در دوره دولت بی‌جی‌پی محکوم نساخته است. البته هندی‌ها از آریل شارون استقبال کردند و گفتگوهای مثمر ثمری در زمینه مبارزه با تروریسم انجام داده‌اند اما علی‌رغم این واقعیت‌ها هندوستان اولین کشور غیرعرب است که استقلال فلسطینیان را به رسمیت خواهد شناخت و ما نباید این مسئله را فراموش کنیم. به‌علاوه هر دو کشور اسرائیل و ایالات‌متحده در مجامع بین‌المللی مانند سازمان ملل متحد و کمیسیون سازمان ملل متحد و دیگر

سازمان‌ها دریافته‌اند که هندوستان چندان هم تغییر نکرده است اکنون می‌توان این رفتار را حاصل بوروکراسی این کشور دانست که سیاست خارجی خود را از این طریق به‌اجرا می‌گذارد. ما حتی گاهی چنین رفتاری را در ایالات‌متحده نیز شاهد بوده‌ایم. سران تغییر می‌کنند اما زیردستان هم‌چنان به رفتار خود ادامه می‌دهند و خود این امر عامل مهمی است اما به‌نظر من واقعیت این است که هندوستان تغییرات اساسی پیدا نکرده است و آنها فقط تصمیمات استراتژیک مهمی را اتخاذ کرده‌اند. دو موضوع دیگر نیز وجود دارد که باید به بررسی آن بپردازیم و این موضوعات از اهمیت زیادی برخوردارند. من برخی از مقالات در مورد سه‌جانبه و دوجانبه بودن روابطمان را مطالعه کردم که در هر کدام از آنها شیوه بیان جالبی به‌کار رفته بود. اما هیچ‌کدام از آنها به ارتباط هند با ایران نپرداخته بودند که به‌نظر من مشکل‌آفرین است و نشان می‌دهد که هندوستان به جهات دیگر نیز تمایل دارد. به‌نظر من دولت هندوستان تلاش زیادی را به‌عمل آورده است تا از نگرانی‌های ما بکاهد اما آنها هر کاری را انجام نداده‌اند و رابطه دفاعی هندوستان و ایران جای نگرانی دارد. به‌ویژه آنکه مسئولیت‌پذیری دولت هندوستان در مورد کنترل صادرات به ایران چندان مناسب نبوده است چرا که ما کالاهای بسیار پیشرفته‌ای را به هندوستان صادر می‌کنیم می‌خواهیم مطمئن باشیم که این کالاها در هندوستان باقی می‌ماند و به جای دیگر صادر نمی‌شود. این‌ها موضوعاتی است که باید در مورد آنها صحبت شود و به‌نظر من موضوعات دیگری نیز وجود دارد که باید نگران آنها بود.

آقای کلمن: آقای کراولی می‌خواهم سؤالی را از شما بپرسم. شما همواره در کنگره به‌طور صریح نسبت به توقف برنامه‌های

هسته‌ای ایران صحبت کرده‌اید و تا آنجائی‌که من می‌دانم قصد دارید تا از همه همکاران خود بخواهید تا این موضوع را به یکی از موضوعات مهم گروه ۸ در ماه ژوئن تبدیل کنند. آیا این مسئله در روابط اسرائیل با هندوستان و ایالات‌متحده خللی ایجاد می‌کند؟

آقای کراولی: اجازه می‌خواهم تا نظر خود را در مورد چند موضوعی که قبلاً مطرح کردید بیان کنم، زیرا به‌نظر من باید یک مسئله را از ابعاد مختلف مورد بررسی قرار داد. از یک طرف شما با دولتی مواجه هستید که در سال ۱۹۹۲ اسرائیل را به رسمیت شناخت و این اتفاق در دوره حزب کنگره به‌وقوع پیوست. بنابراین من معتقدم که در یک طرف از لحاظ تاریخی و در زمینه روابط، آزادی بیشتری حاکم بوده است. البته روابط رسمی طی دوره حزب کنگره به‌وقوع نپیوست. هم‌زمان شما به حزب کنگره نگاه کنید که فکر می‌کنم خود را حزب سکولار هند می‌داند. به جمعیت مسلمان ۱۳۰ یا ۱۴۰ میلیونی هند که در این کشور زندگی می‌کنند نیز توجه داشته باشید هندوستان به چندفرهنگی، چندقومیتی و چندمذهبی بودن کشور خود می‌بالد. به همین دلیل است که آنها در دفاع از کشمیر تا این اندازه جنجال به‌راه انداختند. زیرا آنها کشمیر را بخشی از هندوستان می‌دانند که قسمت عمده‌ای از جمعیت مسلمان این کشور را تشکیل می‌دهد. پس به‌نظر من شما باید از این دید به قضیه بپردازید. کاملا مشخص و معلوم نیست که اصلاحات بازار آنها به کجا می‌انجامد. شما می‌دانید که بی‌جی‌پی شیوه‌های مختلفی را برای اصلاح بازار انتخاب کرده است و هیچ‌کدام از آنها کاملا مطمئن نبوده‌اند و همین اتفاق نیز برای حزب کنگره و ائتلاف آن با کمونیست‌ها نیز صادق است. بنابراین به‌نظر من هر چه پیش‌می‌رویم

جنبه‌های مختلفی نمایان می‌شود. آیا تغییر زیادی به‌وجود آمده است؟ شاید این‌گونه باشد. شاید هم تا حدی خوش‌خیالی باشد. به‌نظر من قضیه فراتر از اینهاست. به‌نظر من بعد از ۱۱ سپتامبر جهان تحول زیادی یافته است و تا آنجایی که به ایران مربوط می‌شود فکر می‌کنم یکی از عواملی که هند و اسرائیل را به هم نزدیک ساخت، این واقعیت بود که پاکستان در گسترش تسلیحات هسته‌ای در سراسر جهان از جمله ایران و کره‌شمالی نقش داشته است. هندوستان نیاز بسیار شدیدی به انرژی دارد و آنها نتوانسته‌اند از بنگلادش گاز طبیعی استخراج کنند. اما اخیراً منابع گاز طبیعی زیادی در خود هندوستان کشف شده است. قبل از کشف این منابع آنها توافق‌نامه‌ای را با ایران به امضاء رسانده بودند که موجب تعجب ما شده بود و ما در ملاقات‌های مختلف خود با مسئولان هندی نگرانی خود را از رابطه هندوستان و ایران ابراز کردیم و این روابط قطعاً برروابط هند و ایالات‌متحده تأثیرگذار بود و ما واقعا نگران بودیم. در حال حاضر ما کاملا مراقب آنها هستیم و دولت کاملاً بر این روابط نظارت دارد و اغلب نگرانی ما تشدید می‌گردد.

آقای کلمن: آقای کراولی موضوعی را مطرح ساخت که من قصد داشتم در مورد آن از شما سؤالی بپرسم. حدود ۱۳۰ تا ۱۴۰ میلیون مسلمان در کشور هندوستان وجود دارد که آن را به دومین جمعیت مسلمان جهان تبدیل ساخته است. این جمعیت وسیع مسلمان چه نقشی را در تعیین سیاست خارجی هندوستان در قبال اسرائیل و آمریکا بازی می‌کند و این مسئله در مقایسه با دو یا سه دهه گذشته تا چه اندازه اهمیت دارد؟

آقای کوهن: همواره تصور بر این بوده است که دولت

هندوستان باید به شدت مدافع اعراب و مخالف اسرائیل باشد.

همواره گفته شده است که دولت هندوستان به علت جمعیت مسلمان آن نسبت به دولت اسرائیل انتقاد می‌کرده یا اینکه با آن دشمن بوده است. من نمی‌دانم این امر تا چه اندازه درست است اما مسلما سیاست‌مدران و دولت‌مردان هندی نسبت به جمعیت مسلمان این کشور حساس بوده‌اند. زیرا آنها بخش عمده‌ای از این جمعیت را تشکیل می‌دهند اما به اعتقاد من موضوع مهم این است که اقدامات تروریستی در هندوستان یا دیگر نقاط از سوی مسلمانان هندی مورد تشویق قرار نگرفته است و مسلمانان هندی در ساختار جامعه هند به خوبی عجین شده‌اند.

آنها مشکلات و مسائل خاص خود را دارند و از لحاظ اقتصادی تا اندازه‌ای فقیرتر از بقیه‌اند اما نقش مهمی را در جامعه هندوستان بازی می‌کنند و من فکر می‌کنم که ما باید این موضوع را به خود هندی‌ها واگذار کنیم. حتی دولت بی‌جی‌پی که شدیداً تحت تأثیر فلسفه هندو قرار دارد، دریافت که در حال ازدست دادن حمایت و رأی مسلمانان است و مسلمانان از این حزب راضی نبودند. بنابراین آنها عقب نشستند فکر می‌کنم که مسلمانان هندی به خوبی در ساختار دموکراسی هندوستان ادغام گشته‌اند. به‌عبارتی این یک معجزه است، معجزه‌ای که ما باید شکرگذار آن باشیم. زیرا اگر دولت هندوستان دولتی رادیکال بود مسئله تروریسم در این کشور به مراتب بیشتر از حالا گسترش می‌یافت؛ همان‌طور که ما اکنون نگران آینده پاکستان هستیم. به‌نظر من سیاست دولت هند نسبت به خاورمیانه و نسبت به اقلیت مسلمان خود تا حدی بستگی به رفتار آنها با مسلمانان دارد. اما باید بگویم که بسیاری از هندی‌ها و اغلب

مردم هند نسبت به ایالات‌متحده خشمگین هستند زیرا سیاست‌های این کشور را در خاورمیانه و به‌ویژه در عراق نمی‌پسندند. برخی از آنها مدافع سیاست همکاری با اسرائیل هستند اما اغلب آنها، حتی هندی‌های غیرمسلمان ـ هندوها و مسیحی‌ها و دیگران ـ نسبت به سیاست خاورمیانه آمریکایی خشمگین هستند و این پدیده تنها به مسلمانان هندوستان محدود نمی‌شود.

آقای کلمن: دنی می‌خواهم سؤالی در مورد پاکستان بپرسم. وقتی شما با هندی‌ها در مورد سیاست خارجی صحبت می‌کنید اغلب به پاکستان ختم می‌شود همان‌طور که اگر با اسرائیلی‌ها صحبت کنیم بحث ما قطعاً به فلسطینی‌ها ارتباط پیدا خواهد کرد. وقتی که سال گذشته با دیپلمات‌های هندی در مورد پاکستان صحبت می‌کردم به‌سختی می‌توانستم تشخیص دهم که این فرد از حزب بی‌جی‌پی است یا از حزب کنگره. در واقع همان‌طور که داشتم یادداشت‌های خود را در مورد صحبتی که با یکی از مشاوران ارشد سیاست خارجی حزب کنگره بررسی می‌کردم، متوجه شدم که ۹۰ درصد از مکالمات ما در مورد پاکستان بود و من اصلا اشاره‌ای به پاکستان نکرده بودم پس آیا شما می‌توانید تا حدی در این مورد صحبت کنید؟ تا آنجایی که من می‌دانم هندی‌ها به‌ویژه طی ۲/۵ سال گذشته و پس از ۱۱ سپتامبر تا حدی از ایالات‌متحده مایوس گشته‌اند. چرا که آمریکا از مشرف حمایت کرده است. حال سؤال این است که آیا روابط ما با هندوستان تغییر یافته است یا خیر؟ اگر ممکن است قدری در این مورد توضیح دهید!

خانم پلتکا: بهتر است با انتقاد از ایالات‌متحده شروع کنیم. به‌نظر من سیاست خارجی ایالات‌متحده در قبال شبه‌قاره و جنوب

آسیا از لحاظ تاریخی اشتباه بوده است. زیرا ما هندوستان را از طریق پاکستان و پاکستان را از طریق هندوستان ارزیابی کرده‌ایم و هیچ‌گاه دیدگاه خود و گفت‌گوهای خود را پیش نبرده‌ایم. فکر می‌کنم که همه ما و نمایندگان کنگره و غیره شنیده‌ایم که گفته می‌شود ما نمی‌توانیم این کار را برای پاکستان انجام دهیم، زیرا هندوستان ناراحت می‌شود و ما نمی‌توانیم این کار را برای هندوستان انجام دهیم، زیرا پاکستان ناراحت می‌شود و این مسئله در تمامی سطوح دیده می‌شود. مثلا اینکه شما نمی‌توانید قبل از آنکه از آن مکان دیدن نمائید به این مکان بیائید و به‌عکس. به‌عبارتی همواره مشکل این بوده است که اول باید به کدام نقطه رفت (هند یا پاکستان). اما این کار اشتباه فاحشی است. زیرا بدون شک هندوستان نه تنها ازلحاظ تاریخی بلکه در آینده نیز به یکی از شرکاء مهم تبدیل خواهد شد و به‌دلایل مختلفی که امروزه بیان شد باید توجه بیشتری به آن شود. واقعیت این است که ما در پاکستان منافع مهمی داریم که اغلب آنها منفی است. رابطه ما با پاکستان به دلایل مختلف ضروری است. ولی ما در این کشور تنها به‌دنبال شرارت می‌گردیم. اما شیوه نگرش ما نسبت به هندوستان و رابطه ما با این کشور بسیار متفاوت است و اگر بتوانیم رابطه خود را با پاکستان یا برعکس حفظ نمائیم، رابطه ما با هند نیز گسترش خواهد یافت. فکر می‌کنم که این نوع روابط برای ما دردسرساز خواهد بود. پس امیدوارم که بتوانیم هندوستان را شریک استراتژیک خود بدانیم که می‌تواند به شریک اقتصادی مهم ما تبدیل گردد. لذا ضروری است که گفت‌گوهای ما با این کشور به اقدامات پاکستان محدود گردد.

آقای کلمن: آقای کراولی نظر شما در مورد دیدگاه دانیل

چیست؟ آیا باید رابطه بین هند و پاکستان را قطع کنیم؟ سیاستگزاران آمریکایی روی چه نقاطی باید تمرکز داشته باشند؟ می‌دانم که پاسخ به این سؤال مشکل است زیرا در هفته‌های آتی دولت جدیدی در هندوستان شکل خواهد گرفت، اما سؤال این است که ما چه کاری را باید انجام دهیم تا روابط خود را با هندوستان در سطوح اقتصادی، استراتژیک و غیره بهبود بخشیم.

آقای کراولی: سفر اخیر کالین پاول، وزیر امور خارجه، به جنوب آسیا دقیقا همان چیزی است که دانیل در مورد آن صحبت می‌کرد. پذیرش پاکستان به‌عنوان عضو غیرناتو و اینکه در این زمینه گفت‌گویی با هندوستان و دولت این کشور صورت نگرفته است به موضوع مهمی در هندوستان مبدل شده است. ملاقات‌ها و نشست‌های مختلفی صورت گرفته که فکر می‌کنم هندوستان از آن اطلاعی نداشته است و قبل از آنکه پاکستان به‌عنوان عضو غیرناتو معرفی گردد هندوستان در جریان امور نبوده است. این مسئله برای دولت و مردم هند بسیار سنگین تمام شده است. من اغلب در مورد این موضوع با خود هندی‌ها چه در ایالات‌متحده و چه در هندوستان صحبت کرده‌ام و غالبا گفته‌ام که ایالات‌متحده نسبت به جایگاهی که هند برای خود قائل است آگاهی ندارد؛ یعنی شناخت نسبت به جایگاه هندوستان و تصمیماتی که این کشور در منطقه خود و در ارتباط با امنیت خود اتخاذ می‌کند، شکل نگرفته است. گاهی نیز هندوستان باید جایگاه ایالات‌متحده و نیازهای امنیتی این کشور را درک کند و اینکه آمریکا مجبور است گاهی ائتلاف‌های نامطلوبی را شکل دهد. بدون شک دولت پاکستان دولتی نیست که کاملا مطابق با انتظارات ما باشد و وقتی که ما به پرویز مشرف نگاه می‌کنیم،

درمی‌یابیم که او تحت فشار و تهدید شدید قرار دارد و برخی از این تهدیدها زندگی او را در معرض خطر قرار می‌دهد. پس بهتر است که ما به فهم مناسب و صادقانه‌ای دست یابیم. شما نمی‌توانید به هندوستان بروید و همان‌طور که گفتم ساعت‌ها و روزها در آنجا بمانید و سپس به پاکستان بروید و بیانیه‌ای را صادر کنید که مردم هندوستان برای پذیرش آن آمادگی لازم را نداشته باشند. فکر می‌کنم این روند در حال از بین رفتن است.

آقای کلمن: بهتر است به برخی از پرسش‌ها بپردازیم.

سؤال: من یوستین وایت از دانشگاه کوین هستم. سؤال من در مورد همکاری روزافزون جوامع یهودی و هندی در درون ایالات‌متحده است. برخی از گروه‌های هندی در ایالات‌متحده گروه‌های سیاسی‌ای مانند کمیته آمریکایی مسائل عمومی هندوستان را تشکیل داده‌اند و هدف آنها تأثیر بر سیاست آمریکا در قبال جنوب آسیاست. می‌خواهم بدانم که تأثیر این گروه‌ها به‌ویژه از نظر شما ـ آقای کروالی ـ چه بوده است و چگونه آی‌پک با گروه‌های تحت نفوذ هندی جهت تأثیرگذاری بر سیاست همکاری می‌کند؟

کراولی: به‌نظر من مهم‌ترین تفاوت بین کمیته آمریکایی مسائل عمومی هندوستان و آی‌پک این است که گروه اول به‌طور مستقیم نظرات سیاسی خود را به کاندیداها ارائه نمی‌دهند اما آنها از جامعه آمریکایی یهودیان درس‌های زیادی گرفته‌اند. جامعه هندی ـ آمریکایی همان‌طور که قبلا اشاره شد دو میلیون نفر است و به بزرگی جامعه یهودیان آمریکا نیست البته جامعه یهودیان آمریکا در مقایسه با کل ایالات‌متحده رقم بالایی را تشکیل نمی‌دهد. اما این جامعه توانسته تا موضوع اسرائیل را از اهمیت بالایی برخوردار سازد

و تأثیر زیادی بر سیاست آمریکا گذارد. جامعه هندی ـ آمریکایی نیز از این مسئله تأثیر پذیرفته و از جهات مختلف سعی کرده است تا کمیته آمریکایی مسائل عمومی هندوستان را به همان شیوه گسترش دهد. آنها کنفرانس‌های سیاسی مختلفی را ترتیب داده‌اند که خود من و برخی از اعضای دیگر کنگره و سنا در آن حضور داشتیم. اخیرا نیز مجمع حزبی هندوستان در مجلس نمایندگان که تشکیل شده است من به‌طور مشترک ریاست آن را برعهده دارم و حدود ۱۸۵ نفر از نمایندگان آن حدود دو هفته قبل نیز سنا نشست حزبی‌ای را برقرار کرد که کمیته آمریکایی مسائل عمومی هندوستان نقش مهمی در شکل‌گیری آن داشت و سناتور کورنین از تگزاس و سناتور هیلاری کیلینتون به‌طور مشترک ریاست آن را برعهده داشتند. اعضای زیادی از سنا در برگزاری آن حضور داشتند و در مورد موضوعات مختلفی به بحث پرداختند و جالب اینجا بود که هر دو حزب از ایجاد چنین مجمع حزبی‌ای در سنا حمایت می‌کردند و من این امر را تا حد زیادی مرهون عملکرد کمیته آمریکایی مسائل عمومی هند می‌دانم.

سؤال: ژارل روگان از لوس‌آنجلس. با توجه به آسیب‌پذیری اسرائیل نسبت به واکنش منفی اروپائیان در زمینه تهدید به تحریم و غیره، آیا اسرائیل می‌تواند به منظور کاهش این تهدیدات روابط اقتصادی خود را با هندوستان افزایش دهد. و سؤال بعد این‌که اسرائیل برخی از کارگران خارجی را به کشور خود راه داده است، آیا این اشتباه نیست که کارگران هندی وارد اسرائیل نشده‌اند؟ و اگر چنین فرصتی در آینده مجددا پیش‌آید نتوانند وارد این کشور شوند؟ آیا بهتر نیست که با ورود کارگران به این کشور آنها را شهروند اسرائیل ساخت تا به این وسیله بافت جمعیتی این کشور تقویت

گردد؟

آقای کوهن: درباره سؤال اول و حتی سؤال دوم شما باید بگویم که نه من و نه شما در جایگاهی نیستیم که به آن پاسخ دهیم و این مسئله‌ای است که خود دولت اسرائیل باید به آن بپردازد.

آقای کلمن: تجارت اسرائیل از لحاظ سنتی به اروپا و تا اندازه‌ای به ایالات‌متحده متکی بوده است و در دهه اخیر به کشورهای شرقی مانند هند، چین و غیره رو آورده است. پس می‌توانیم به این‌گونه سؤالات پاسخ دهیم. آیا هند و شرق می‌توانند جای اروپا را بگیرند یا می‌توانند به بازار کالاهای اسرائیلی به جای اروپایی تبدیل گردند؟

آقای کوهن: نمی‌توانم تصور کنم که حادثه‌ای باعث شود تا اروپائیان رابطه اقتصادی خود را با اسرائیلیان قطع کنند. شما در مورد نوعی فاجعه صحبت می‌کنید: هم‌چنین نمی‌توانم تصور کنم که نوعی سیاست مهاجرت، ماهیت اسرائیل را اساساً تغییر دهد؛ مثلا اینکه صدها هزار هندو وارد اسرائیل شوند. فکر نمی‌کنم آنها خواستار ورود مسلمانان باشند، شاید هم باشند مسلمانان هندوستان دموکرات‌های خوبی هستند و همین مسئله توازن قومی را در هندوستان تغییر خواهد داد. مگر آنکه ...

سؤال: اما توازن قومی در فلسطین یا بین اعراب و اسرائیل نیز در حال تغییر است و به‌سختی می‌توان بین آنها تمایز قائل شد؟

آقای کوهن: آیا شما می‌توانید در آن مثلث فلسطینیان، یهودیان و هندوها را متصور شوید؟

سؤال: به‌نظر من مبنای یهود و هندو می‌تواند جلوی مشکل جمعیت حریف را بگیرد.

آقای کراولی: به‌نظر من اسرائیل تنها کشوری نیست که به منظور توسعه فرصت‌های تجاری به هندوستان نظر دارد. وقتی شما به هندوستان نگاه می‌کنید با کشوری بیش از یک میلیارد جمعیت روبه‌رو هستید که بیش از سی‌صد میلیون نفر آن به طبقه متوسط تعلق دارند. بیش از هفت‌صد میلیون نفر در فقر مطلق به‌سر می‌برند که شاید اگر به هندوستان سفر نکنید نمی‌توانید به‌خوبی آن را تجربه نمائید. البته جمعیت ثروتمند نیز در آن وجود دارد، اما در زمینه تجارت باید امیدوار باشیم که تعرفه واردات کالاهای آمریکایی به هندوستان کاهش یابد و با روی کار آمدن حزب کنگره اصلاحات بیشتری در زمینه بازار صورت بگیرد. البته کاملاً مشخص نیست. زیرا به‌نظر می‌رسد آنها روابط مناسبی را با کمونیست‌ها برقرار کرده‌اند و قصد دارند کرسی‌های بیشتری را تصاحب نمایند. پس نمی‌توان پیش‌بینی نمود که چه اتفاقی پیش خواهد آمد.

سؤال: جان گلاسمن از بالتیمور. با توجه به رشد قدرت سیاسی طرفداران هندوستان در مجلس نمایندگان و غیره، کنگره چه اقدامات بیشتری را در این زمینه اتخاذ خواهد نمود. به‌عنوان مثال آیا کمک‌های ضدتروریستی به هندوستان و یا حتی برخی اقدامات آمریکایی ـ اسرائیلی ارائه خواهد شد؟

آقای کوهن: به‌نظر من این عامل به روابط دوجانبه بین ایالات‌متحده و هندوستان بستگی دارد. شما در هیچ دوره‌ای به اندازه ده سال اخیر نمی‌توانید این همه همکاری را بین این دو کشور پیدا کنید. ما اخیرا در مانورهای مشترک ارتش، نیروی هوایی و دریایی مشارکت داشته‌ایم که قبلا امکان‌پذیر نبود. پس این روند رو به پیشرفت است. هم‌چنین تبادل فن‌آوری نیز صورت گرفته است.

ایالات‌متحده به دولت هندوستان ردیاب‌های حسی‌ای داده است تا در منطقه کشمیر عبور و مرور تروریست‌ها را تحت کنترل داشته باشند. به‌نظر من مهم‌ترین موضوع رابطه بین اسرائیل و هندوستان، حمایت آمریکا از فروش تسلیحات به هند بوده است. البته فکر می‌کنم این گفته تا حدی غلو باشد. ما فرصت بسیار مناسبی داریم تا روابط به‌مراتب قوی‌تری را بین آمریکا و هندوستان به‌وجود آوریم و این امر اجتناب‌ناپذیر است. من فکر می‌کنم که این کشور هم‌پیمانی طبیعی است و همان‌طور که بارها شنیده‌اید چنین رابطه‌ای با چین نمی‌تواند به‌وجود آید. من چنین فرصتی را برای ارتباط با هند امکان‌پذیر و مهیا می‌دانم و به‌نظر من اسرائیل نیز می‌تواند ازاین رابطه سه‌جانبه بهره‌مند شود.

سؤال: اگر کمیته آمریکایی مسائل عمومی هندوستان و آیپک با یکدیگر همکاری کنند تا به هندوستان از لحاظ مالی برای مبارزه با تروریسم کمک کنند، آیا از این اقدام حمایت خواهد شد؟

خانم پلتکا: آنها کمک‌های مالی برای مبارزه با تروریسم دریافت می‌کنند.

آقای کوهن: بله دریافت می‌کنند.

آقای کلمن: آیا می‌خواهید در مورد انتقال فن‌آوری صحبت کنید؟

آقای کراولی: بله، اجازه دهید تا به‌طور مختصر به دو نکته اشاره کنم. نخست آنکه جامعه هندی ـ آمریکایی نسبتا به خوبی تقسیم شده است، آنها به دموکرات‌ها و جمهوری‌خواه‌ها تقسیم شده‌اند. اغلب آنها نسبتا ثروتمند هستند. از این لحاظ می‌توان آنها را با جامعه یهودیان آمریکا مقایسه کرد. آنها نه‌تنها دموکرات‌ها و

جمهوری‌خواه‌ها تقسیم شده‌اند بلکه از لحاظ ایدئولوژیکی نیز با هم اختلاف دارند. مطمئن نیستم که آمار دقیق آنها به چه صورت است. اما بسیاری از آنها مدافعان سرسخت دولت بی‌جی‌پی هستند. اغلب آنها هندو هستند. آنها معتقد به هندوستانی هستند که به شکل هندو درآمده باشد. البته برخی دیگر عقاید لیبرال، سکولار و غیره دارند. اما کاملا مطمئن نیستم که لابی هندوستان که درواقع از بسیاری گروه‌های هندی ـ آمریکایی تشکیل شده است به چه صورت خواهد بود. به من گفته شده که سازمان‌های یهودی اقلیت وجود ندارد. سازمان‌های هندی ـ آمریکایی اقلیت نیز وجود ندارد. تعداد زیادی از هندی‌ها در اینجا وجود دارند که به‌نظر من عقاید متفاوتی دارند و وقتی در مورد روابط بهتر هند و آمریکا با ما لابی می‌کنند نقش متفاوتی را ایفا می‌نمایند.

نکته دیگر این است که بسیاری از هندی‌ها که در بخش سیاست امنیتی و خارجی دولت جدید وارد شده‌اند با همکاری نظامی با ایالات‌متحده به شدت مخالفند. آنها تصاویر تلویزیونی سربازان آمریکایی که وارد خاک هندوستان می‌شوند را نمی‌پسندند. به‌نظر آنها این اقدام با غیرمتعهد بودن هندوستان در تعارض است و آنها می‌خواهند غیرمتعهد باقی بمانند. پس حداقل باید منتظر تکرار ادبیات سیاسی گذشته باشیم/ البته در بدترین حالت ممکن است هندوستان به عقب گام بردارد و یا ممکن است طی یک یا دو سال آینده به این روند خاتمه دهد و ما روابط خود را از سر گیریم. اما دولت بوش باید دریابد که این افراد با دولت‌مردان پیشین تفاوت دارند و به گونه‌ای دیگری باید با آنها تعامل داشته باشد.

خانم پلتکا: اگر دو قضیه را با هم مقایسه کنید متوجه تفاوت‌ها

و پیشرفت‌های حاصله در روابط این سه کشور خواهید شد. فروش هواپیمای فالکون از سوی اسرائیل به چین با مخالفت و اعتراض شدید ایالات‌متحده روبه‌رو شد در حالی‌که فروش همین هواپیماها به هند چنین عکس‌العملی را به همراه نداشت که این نشان‌دهنده پیروزی لابی هندی‌ها ـ آمریکایی‌ها و مدافعان اسرائیل ـ آمریکا بود و نشان داد که رابطه اسرائیل با هند و چین تا چه اندازه می‌تواند متفاوت تلقی گردد. پس به‌نظر من بسیاری از پیشنهادهای مناسبی که شما پیشنهاد کردید و بسیار مناسب هم به‌نظر می‌رسد در حال رخ‌دادن است.

سؤال: نام من راشیکا است. من هندی ـ کانادایی هستم و در نیویورک زندگی می‌کنم. ایالات‌متحده رابطه تاریخی با پاکستان دارد و روابط جدیدی را با هندوستان برقرار کرده است. می‌خواستم بدانم نقش ایالات‌متحده در برقراری صلح بین این دو کشور در آینده به چه صورت خواهد بود و آیا این روند صلح می‌تواند به‌عنوان الگویی برای خاورمیانه به‌کار گرفته شود و آیا موثر خواهد بود؟

آقای کلمن: آیا منظور شما حضور ایالات‌متحده در کشمیر برای حفظ صلح است یا چیزی مشابه آن؟

سؤال: بین هند و پاکستان و در اطراف کشمیر. منظورم این است که ایالات‌متحده شناخت بهتری نسبت به این دو کشور دارد و می‌تواند نقش مهمی را در حفظ صلح بین این دو کشور بازی کند.

آقای کلمن: آقای کراولی آیا چنین عملی عاقلانه است؟

آقای کراولی: فکر می‌کنم که ممکن باشد. البته درواقع فکر نمی‌کنم چنین اتفاقی بیافتد. زیرا مساله کشمیر بیشتر مربوط به اختلاف مرزی هند (و پاکستان) است و کشمیر بخشی از هند

محسوب می‌شود و آمریکا مساله کشمیر را مساله بین‌المللی نمی‌داند. یعنی هند و پاکستان به سازمان ملل نیاز ندارند و نیازی نیست که گروه‌های خارجی به آنها بگویند که چگونه به حل و فصل این موضوع بپردازند. این موضوعی دوجانبه بین هند و پاکستان است و اکنون آنها از طریق مذاکره سعی دارند تا این منطقه را از حالت نظامی خارج سازند. یعنی زمانی این نقطه، منطقه‌ای کاملا نظامی در دنیا محسوب می‌شد. در هر دو طرف میلیون‌ها نیروی نظامی مستقر شده بودند. من در ژانویه ۲۰۰۲ و هنگام جابجایی نیروها به نقاط مرزی در هندوستان بودم. من فکر می‌کنم که این شوک هم‌چنان در ایالات متحده وجود دارد که شاید اتفاق مشابهی مجددا رخ دهد. آیا ممکن است که جنگ هسته‌ای رخ دهد؟ یعنی ذهن مردم به جاهایی خطور می‌کند که قبلا فکر نمی‌کردند. اما فکر می‌کنم هندی‌ها نشان داده‌اند که این بحران بین‌المللی نیست و نیازی به حفظ صلح بین‌المللی ندارد. موضوع آنها این است. آنها خود مشکل خود را با پاکستان حل خواهند کرد.

آقای کلمن: دنی به‌نظر شما حضور نیروهای حافظ صلح ایالات‌متحده در خاورمیانه تا چه اندازه امکان‌پذیر است؟

خانم پلتکا: بله. کاملاً. اما نمونه‌های قبلی را باید مدنظر داشته باشیم؛ یعنی ما می‌توانیم به تجربه یکی از قدیمی‌ترین تجربیات حفظ صلح سازمان ملل در جهان نگاه کنیم: UNMOGET در خط مرزی‌ای مستقر است که هندوستان نسبت به آن روی خوش نشان نداده است. فکر نمی‌کنم جایگزین کردن نیروهای آمریکایی به‌جای نیروهای حافظ صلح سازمان ملل جنبه خوشایندی داشته باشد. اکنون می‌خواهم به بحث در مورد این مساله بپردازم که آیا اصلا

حضور نیروهای آمریکایی از هر نوع در کرانه غربی ضروری است یا خیر. این بحث داغی بود که برای سال‌ها بدان پرداخته شده بود و بسیاری از افراد در کنگره از این پیشنهاد استقبال نکردند و در حقیقت هیچ‌کس موافق آن نبود. پس نمی‌تواند به‌عنوان یک الگو درنظر گرفته شود.

سؤال: من دیوید بریش و اهل تگزاس هستم. من عضو گروهی در بوستون بودم که سعی داشتیم تا جامعه یهودی و جامعه هندی‌ها را مطابق پیشنهاد سه کنسول گردهم آوریم. سؤال من این است که رابطه بین گروه‌های یهودی و گروه‌های هندی در ایالات‌متحده تا چه اندازه بر روابط ایالات‌متحده، اسرائیل و هند تاثیرگذار است؟

خانم پلتکا: این سؤال بسیار مهمی است. یکی از چیزهایی که مرا بسیار تحت تأثیر قرار داد این است که جامعه غیرمقیم هندوستان در ایالات‌متحده دور از دولت خود قرار دارند و به‌ویژه با ایجاد کمیته آمریکایی مسائل عمومی هند با برخی گروه‌های پیشین به مخالفت پرداخته‌اند. فکر می‌کنم آنها بیش از همه نگران این روابط هستند. البته همان‌طور که استیو گفت تنوع زیادی در جامعه هندی ایالات‌متحده وجود دارد و همین تنوع در بین یهودیان نیز وجود داشته است. اما علی‌رغم این واقعیت شاید حتی جامعه داخلی کشور هند به اندازه آنها نگران موضوعات اقتصادی و سیاسی نباشد و این موضوع مهمی است که باید از سوی گروه‌های مدافع اسرائیل مورد تشویق قرار گیرد. زیرا آنها می‌توانند نقش رهبری را در ایجاد فشار بر دولت آمریکا ایفا کنند، تا دولت آمریکا هم بر پاکستان فشار ایجاد کند و هم اینکه دولت هندوستان را وادار سازد تا با شفافیت بیشتری عمل کرده و اینکه به مذاکرات به شکل بهتری تن دهد و وارد

همکاری‌های سه‌جانبه شود. پس به‌نظر من باید به تشویق این روند پرداخت.

آقای کراولی: باید نکته‌ای را اضافه کنم و آن نقش نهادهای اقتصادی از طریق اتاق بازرگانی در آمریکا و مداخله آنها در این روند است.

آقای کلمن: همان کنفدراسیون صنایع هندوستان.

آقای کراولی: کنفدراسیون صنایع هند در راستای پیشرفت اقتصادی و جهت ایجاد روابط بهتر بین ایالات‌متحده و هند تلاش زیادی را به‌عمل آورد. اما ارتباط اقتصادی ایالات‌متحده و هند بعد از آزمایش هسته‌ای هند کاهش شدیدی یافت و البته اسرائیل انتقادی از این آزمایشات به‌عمل نیاورد که همین عامل روابط آنها را بیشتر ساخت. اما روابط تجاری هند و ایالات‌متحده به‌علت تحریم‌های ایالات‌متحده بر هند کاهش شدیدی پیدا کرد.

البته امروزه تلاش زیادی برای برقراری مجدد این ارتباط در سطوح تجاری صورت گرفته است و ما برای انجام این منظور با آنها همکاری زیادی را به‌عمل آوردیم و فارغ از مسائل سیاسی و تا آنجا که به موضوعات اجتماعی مطرح شده از سوی کمیته آمریکایی مسائل عمومی هند مربوط می‌شود، اتاق بازرگانی ایالات‌متحده نیز در این روابط اقتصادی وارد شده است.

آقای کلمن: می‌خواستم سوالی را بپرسم. این سؤال از سه یا چهار سال قبل و طی ملاقات‌های مختلفی که با نمایندگان دولت هند و هندی‌های مقیم آمریکا داشتم برایم مطرح شده است. مساله هندی‌ها چیست؟ منظورم این است که هرگاه گردهم می‌آییم و در مورد جامعه یهودیان و اسرائیل صحبت می‌کنیم اولین سؤالی که

برایم مطرح می‌شود این است: موضوع معادل جامعه هندی ـ آمریکایی چیست؟ ما به‌عنوان جامعه یهودی ـ آمریکایی دغدغه امنیت و ایمنی اسرائیل را در ذهن داریم و حتی اگر دیدگاهی بسیار بسیار متفاوت نسبت به موضوعات داخلی داشته باشیم در کنفرانس‌هایی مانند این، حول موضوع واحدی به بحث می‌پردازیم. جامعه هندی ـ آمریکایی چیست و آیا معادلی دارد یا خیر؟

آقای کوهن: بخشی از آن یعنی بخش هندو ناسیونالیست مدافع بی‌جی‌پی دارای آن مشخصه‌ها است. اما این بخش از نفوذ کم‌تری در هندوستان برخوردار خواهد بود زیرا بی‌جی‌پی از قدرت کنار رفته است و شما با جامعه متنوع‌تری از هندی و آمریکایی‌ها روبه‌رو هستید. برخی نگران تجارت و توسعه اقتصادی هستند. من فکر می‌کنم که هندی ـ آمریکایی‌های لیبرال نگران فقر هند هستند. پس به اعتقاد من منافع پراکنده‌ای وجود دارد و فکر نمی‌کنم لابی با دولت آمریکا از جانب هند تداوم داشته باشد. زیرا اغلب کسانی که به لابی می‌پرداختند مدافع بی‌جی‌پی بودند و اکنون حزب آنها از قدرت برکنار شده است و آنها منزوی شده‌اند. پس دیگر در مجلس نمایندگان همانند گذشته فعال نخواهند بود.

آقای کراولی: هفته گذشته کمیته‌ای فرعی درون کمیته اصلاح دولتی به استماع در مورد مساله کشمیر پرداخت که این اقدام از سوی دان برتون، رئیس مجمع حزبی پاکستان در مجلس نمایندگان صورت گرفت. این موضوع جالبی است که یک کمیته فرعی به استماع در مورد کشمیر در کمیته اصلاح دولتی می‌پردازد. زیرا این وظیفه کمیته روابط بین‌الملل است اما از آنجا که دان برتون، رئیس کمیته فرعی، بود توانست این موضوع را در کمیته فرعی و با حضور

اعضای کمیته روابط بین‌الملل برقرار سازد. همه ما در این کمیته شرکت کردیم. ما از آن جهت شرکت کردیم که گروه‌های ذی‌نفع هندی از ما خواستند در این جلسه شرکت داشته باشیم تا حمله یک‌جانبه به هندوستان تلقی نگردد. پس وقتی که یک موضوع واقعی مطرح می‌شود چنین اقداماتی صورت می‌گیرد. رابطه بین ایالات‌متحده و پاکستان و ایالات‌متحده و هندوستان یک موضوع واقعی است.

اگر اکنون از من بپرسید که چه موضوعی مورد نظر جامعه هندی ـ آمریکای است باید بگویم که شیوه نگرش به هندوستان همان موضوعی است که دغدغه آنها محسوب می‌شود. جامعه هندی ـ آمریکایی که قبلا با من صحبت کرده بودند معتقدند که در این مورد نژادپرستی نیز دخیل است. آنها معتقدند مشاغل مربوط به فن‌آوری اطلاعات به هندوستان تعلق دارد و نه اسرائیل و ایرلند. در گذشته که این کشورها منشاء این فن‌آوری محسوب می‌شدند چندان مورد توجه نبودند اما امروزه هندی‌ها نگران شیوه نگرش به هندوستان هستند و آنها فکر می‌کنند که این نگرش چندان منصفانه نیست. این دقیقاً همان موضوعی است که آنها نگران آن هستند.

خانم پلتکا: می‌خواهم موضوعی را مطرح کنم و آن موضوع تسلیحات هسته‌ای است. شما در این کنفرانس حضور دارید و من مطمئن هستم که تاکنون وقت زیادی را صرف شنیدن موضوعاتی مربوط به تغییر دولت‌های غیردموکراتیک کرده‌اید و شاید احتمالا از زبان رئیس‌جمهور آمریکا در مورد اهمیت دموکراتیزاسیون در خاورمیانه خواهید شنید. خوب یکی از چیزهایی که هند و اسرائیل برای ما مشخص می‌سازند، اهمیت این موضوع است که چه کسی

دارای تسلیحات هسته‌ای است. زیرا آنچه را که به طور روزافزون در خاورمیانه خواهیم دید این است که تسلیحات هسته‌ای در دست کشورهایی مانند ایران قرار خواهد گرفت و ما اختیاری در این زمینه نخواهیم داشت. این خود مساله مهمی را مطرح می‌سازد که همه ما را دربر می‌گیرد. این موضوع نه تنها برای آیپک مهم است بلکه برای هر کسی که به موضوع اسرائیل و هند توجه دارد از اهمیت برخوردار است. و آن این است که چه کسی دارای تسلیحات هسته‌ای است. اینکه هندوستان تسلیحات هسته‌ای خود را اعلام کند و یا اینکه اعلام نکند تفاوت زیادی در هر مورد به‌وجود می‌آورد و این دقیقا همان موضوعی است که دو کشور باید در مورد آن همکاری تنگاتنگی داشته باشند.

سؤال: آلکس یورگین از دانشگاه ییل. می‌خواستم بدانم که نقش چین و به عبارت دقیق‌تر نقش دقیق رقابت چین ـ هندوستان در این تصویر کلی چیست؟

سؤال: من نماینده گروه دموکراسی‌ها علیه ترور در بنیاد هندو ـ آمریکا هستم. می‌خواستم در پاسخ به اظهارات مربوط به گفتار سیاسی (هندو)، جملاتی را در مورد ارتباطات تمدنی بین افراد مطرح سازم و به موضوعی اشاره کنم که به آن اشاره نشده است. هندوستان تنها کشوری در دنیا است که طی دو هزار سال تاریخ آن احساسات یهودستیزی در آن وجود نداشته است و من فکر می‌کنم که در کنار توجه به پیوندهای سیاسی اخیر باید ارتباط فرهنگی بین مردم را درک کنیم، فارغ از اینکه چه حزبی بر سر کار است. بافت جمعیت‌شناسی در این کشور و در اسرائیل و هندوستان به جوامع هندو و یهودی بسیار شباهت دارد.

سؤال: دولت جدید هند ـ سونیا گاندی ـ تا چه اندازه‌ای می‌تواند برای توسعه اقتصادی هندوستان و پیشرفت اجتماعی در سیستم دموکراتیک خطرآفرین باشد؟

سؤال: با توجه به جنبه مذهبی، چگونه تفاوت بین پاکستان و هند را که از لحاظ قومیتی، پیشینه و زبان مشابه هستند اما یکی از آنها تبدیل به دموکراسی دیگری علی‌رغم این تشابهات به دیکتاتوری تبدیل می‌شود را توجیه می‌کنید؟ این تفاوت‌ها را از دید مذهبی چگونه شرح می‌دهید؟

آقای کلمن: اگر به این سؤال نپرداختیم می‌توانید به مقاله‌ای در نیویورک تایمز (۱۶ مه ۲۰۰۴) امروز مراجعه کنید که دقیقا به همین سوال پرداخته است

سؤال: با تشکر از اینکه موضوع تسلیحات هسته‌ای را مطرح ساختید. در همین راستا، کنار رفتن واجپایی از قدرت تا چه اندازه می‌تواند در دست‌یابی به توافق مؤثر باشد؟ آیا ایالات‌متحده نمی‌تواند در بهبود این روابط نقش میانجی را بازی کند؟

آقای کوهن: من بحث هند و چین را نادیده می‌گیرم و تنها باید بگویم که هندی‌ها به دنبال سردرگم ساختن چین هستند همان‌گونه که برای مدتی روابط ایالات‌متحده و هندوستان بر مبنای دشمنی مشترک نسبت به چین شکل گرفته بود. اکنون این دیدگاه برای هر دو طرف بسیار متضاد محسوب می شود.

در مورد سیاست‌های اقتصادی دولت سونیا گاندی ـ البته اگر به نخست‌وزیری برسد ـ باید بگویم که آنها اولین چیزی را که لغو خواهند کرد، محدودیت‌های سرمایه‌گذاری است. آنها سریعا به لغو محدودیت سرمایه‌گذاری نخواهند پرداخت ـ یعنی محدودیت بخش

دولتی - زیرا بسیاری از ائتلاف‌های کمونیستی در دولت جدید مخالف این اقدام هستند. یا اینکه آنها خواهان همکاری بیشتر در زمینه سرمایه‌گذاری ایالات‌متحده هستند. اما شرکت‌های آمریکایی، هندوستان را مکان مناسبی برای سرمایه‌گذاری نمی‌دانند. در مقایسه با چین سرمایه‌گذاری زیادی در آنجا صورت نگرفته است و من نسبت به آن زیاد خوش‌بین نیستم.

چرا هند و پاکستان با یکدیگر متفاوتند؟ من در مورد این موضوع دو کتاب نوشتم و بیشتر وقت خود را صرف این کار کردم. اما معتقدم این موضوع ربطی به اسلام ندارد. تفرقه زیاد از ابتدا توازن این کشور را برهم زد و تفرقه زیاد پاکستان را از داشتن رهبران بزرگ محروم ساخت. البته عوامل ایدئولوژیکی نیز وجود داشتند. اسلام‌گرایان رادیکال که می‌خواهند پاکستان به کشوری اسلامی تبدیل گردد با کمک ارتش روی کار آمدند که ما اکنون از آنها حمایت می‌کنیم. یکی از مسائل مهم در مورد پاکستان این است که اسلام رادیکال ریشه مستحکمی در جامعه پاکستان ندارد و تنها خود دولت و ارتش معتقد به آن هستند، به‌عبارتی حمایت از مشرف حمایت از مشکل محسوب می‌شود اما خود، راه‌حل این مشکل نیز در نظر گرفته می‌شود. هندوستان نیز مشکلات خاص خود را داشت و دوره کوتاهی از دیکتاتوری را پشت‌سر گذاشت. اما کلاً دموکراسی در این کشور نهادینه شده است. به اعتقاد من مسلمان بودن پاکستان در این وضعیت، عاملی کلیدی محسوب نمی‌شود. واجپایی تا حدی به‌علت پیشنهاد ما به پاکستان برای پیوستن به اعضای غیرعضو ناتو آسیب دید و رأی وی کم‌تر شد. اما عامل اصلی شکست وی در انتخابات مردم فقیر یا نسبتا فقیری بودند که نسبت به وضعیت خود

اصلا احساس رضایت نمی‌کردند. از یک لحاظ این واقعه‌ای مطلوب در دموکراسی محسوب می‌شود. وقتی که بی‌جی‌پی به قدرت رسید من خوشحال بودم زیرا آنها باید بر سر قدرت می‌آمدند تا برخی مشکلات را حل کنند و وقتی که رفتند باز هم خوشحال بودم زیرا حزب کنگره برای مدت‌ها از قدرت به‌دور بوده است و آنها باید می‌آموختند که چگونه حکومت کنند. پس فکر می‌کنم که هندوستان از این لحاظ یک دموکراسی است و اگر آنها با ما در برخی از مسائل اختلاف دارند باید نسبت به دموکراتیک بودن آنها خوشحال باشیم.

خانم پلتکا: من قصد ندارم به هیچ‌کدام از پرسش‌ها پاسخ دهم. اما برای نتیجه‌گیری باید به سؤالی در مورد نقش میانجی‌گری ایالات‌متحده پاسخ دهم. یکی از چیزهایی که به اعتقاد من بسیار به نفع ایالات‌متحده و اسرائیل بوده است ایفای همین نقش است، و اگر هندی‌هایی که در اینجا حضور دارند با من مخالف نباشند باید بگویم که بلوغ سیاسی هندوستان و فاصله‌گرفتن این کشور از بسیاری جنبش‌های مبتنی بر عدم‌تعهد و غیره نیز به نفع آنها تمام شده است و دیگر هندوستان خود را منزوی نمی‌سازد و به صرف متفاوت بودن با غرب و آمریکا دیدگاه و جایگاه مخالفی را با آنها اتخاذ نمی‌نماید. اما آنها از عقاید نهرو فاصله گرفته‌اند و البته تا حدی برای من دشوار است که در کنار شما بخواهم اظهارنظر کنم. اما فکر می‌کنم که این امر در بهبود روابط ما با هند و بهبود روابط اسرائیل با هندوستان بسیار مؤثر بوده است و این همان هدفی است که ما می‌خواهیم تداوم داشته باشد و البته می‌تواند به‌عنوان عامل مؤثر و راه‌حل مساله هند و پاکستان نیز درنظر گرفته شود. هیچ قاعده مشخصی وجود ندارد و این ارتباطی با حسن‌نیت ایالات‌متحده یا هر کشور دیگری

که سعی در حل مشکل آنها را دارد، پیدا نمی‌کند. البته مطمئناً هندوستان به‌قدری موفق خواهد بود و به‌قدری پیشرفت خواهد کرد و اقتصاد آن به‌قدری شکوفا خواهد شد که مساله کشمیر را به شیوه‌های مختلف مرتفع سازد و پاکستان نیز در نظر این کشور از حالت موضوع فهم ملی خارج خواهد شد. به اعتقاد من آنها در این نقطه به راه‌حل مناسب دست خواهند یافت و بهترین کاری را که باید انجام دهیم این است که به آنها کمک کنیم تا در این راستا پیش بروند و به قدرت‌های بالغی تبدیل شوند تا بتوانند مسائل خود را به راحتی از پیش پا بردارند و این همان چیزی است که ما خواهان دست‌یابی به آن هستیم.

آقای کراولی: در مورد تغییر اقتصادی حزب کنگره باید بگویم که انتقاد زیادی از بی‌جی‌پی به‌خاطر خصوصی سازی به‌عمل آمده است که البته استیو به این مساله اشاره کرد و هزینه‌ها و سودهایی که دولت از انجام این کار به‌دست آورد ـ فروش شرکت‌های دولتی و سودها و ضررهای ناشی از آن ـ خود به موضوع مهمی در انتخابات اخیر تبدیل شد.

آنچه که از برکنار شدن بی‌جی‌پی به‌دست آمد با گفته‌های استیو هم‌خوانی دارد؛ یعنی اگرچه رشد اقتصادی بسیار زیادی طی چند سال گذشته در هندوستان ـ طی دولت بی‌جی‌پی ـ به‌دست آمده است اما این پیشرفت برای همه مردم هندوستان سودمند نبود. البته طبقه متوسط در این کشور توسعه یافت اما همان‌طور که قبلا گفتم وقتی شما در مورد ۷۰۰ میلیون نفری که در شرایط بسیار بدی به‌سر می‌برند صحبت می‌کنید و آنها حق رأی هم دارند و هیچ‌گونه پیشرفتی در زندگی خود نمی‌بینند پس به شیوه دیگر احساسات خود

را ابراز خواهند کرد. با این حال مردم تا حد زیادی به واسطه نتایج انتخابات شوکه شده بودند. بی‌جی‌پی خواستار انتخابات زودهنگام شده بود زیرا آنها معتقد بودند که قوی‌تر هستند و احتمالا به واسطه اقداماتی که برای صلح با پاکستان در کنفرانس ساو (Saw)، ایجاد فضای تجارت آزاد در آسیای جنوبی و بسیاری از اقدامات مثبت دیگر احتمال پیروز شدن و ایجاد هندوستان تابان را حتمی می‌دانستند. هندوستان تابان یک شعار بود و نهایتا دیری نپایید زیرا نتوانست همگان را راضی نگاه دارد. برخی معتقدند که باید به ایالات‌متحده نیز در این انتخابات و آنچه که می‌توانست اتفاق بیافتد، توجه داشته باشیم.

آقای کلمن: از همه متشکرم.

بخش دوم:

روابط اسرائیل و هندوستان:
سرمایه‌گذاری ژئواستراتژیک

زاکاریاس میکاس*
(Zacharias Michas)

*. تحلیل‌گر امور دفاعی و امنیتی، گروه استراتژی و ارتباطات، آتن، مؤسسهٔ تحلیل دفاعی، وزارت دفاع ملی یونان

در ۹ سپتامبر هیأت بلندپایه دولت اسرائیل تحت ریاست آریل شارون، نخست‌وزیر اسرائیل برای یک دیدار رسمی وارد دهلی‌نو، پایتخت هندوستان شد. این نخستین ملاقات رسمی از سوی یکی از نخست‌وزیران اسرائیل به کشوری آسیایی محسوب می‌شد. به‌نظر می‌رسد که تاریخ این دیدار نیز مناسبت خاصی داشته است. بر طبق برنامهٔ سفر، این هیأت در ۱۱ سپتامبر دیدار خود را به پایان می‌رساند، یعنی دومین سالگرد روزی که سمت و سوی روابط بین‌الملل و به‌طور کلی جهان تغییر کرد.

در چارچوب سیاست‌های رسمی، هر دو کشور بر گسترش تلاش‌ها در جهت مقابله با عوامل بی‌ثبات‌کننده و تهدیدات تروریستی تأکید ورزیدند. اسرائیل به دلیل حملات انتحاری در اورشلیم (بیت‌المقدس)، تل‌آویو، حیفا و دیگر شهرها دیگر، فلسطینیان را تروریست می‌داند. هندوستان نیز بر تلاش‌های خود برای مقابله با خشونت‌های تروریستی مورد حمایت پاکستان در جامو و کشمیر (و گروه‌های جدایی‌طلب در سایر ایالت‌ها) تأکید دارد.

در نگاه اول به‌نظر می‌رسد که مسأله تروریسم پیونددهندهٔ روابط

این دو کشور باشد. به‌هرحال، عوامل دیگری از جمله روابط اقتصادی و شرایط ژئوپولتیکی نیز در گسترش این روابط دخیل هستند. اسرائیل کشوری است که دستاوردهای بزرگی را به دلیل مسائل امنیتی پیش روی آن از ۱۴ می ۱۹۴۸ ـ همین تاریخ تأسیس رسمی آن کشور ـ در تکنولوژی‌های پیشرفته به نمایش گذاشته است. اسرائیل که جزیره‌ای در میان دریای اعراب می‌باشد، مجبور بوده تا از طریق زور و مدیریت آن در مقابل اکثریت جمعیتی اعراب، همواره امکانات و تسلیحاتشان، را جهت سرمایه‌گذاری عظیم بر روی علم و تحقیقات داشته باشد. سیستم‌های تسلیحاتی اسرائیل در بازارهای جهانی تسلیحات، همواره دارای بالاترین کیفیت بوده و حتی بهتر از سیستم‌های آمریکایی و اروپایی می‌باشد. از آنجایی‌که اسرائیل همواره در جنگ بوده، تجربیات بسیاری در مقابله با سیستم‌های تسلیحاتی شرق و غرب و دکترین‌های عملیاتی دارد. به دنبال پایان جنگ سرد، این امر را می‌توان مهم‌ترین مزیت برای اسرائیل دانست، زیرا طراحی و تولید سیستم‌های تسلیحاتی غرب به لحاظ سنتی بر پایهٔ مقابله با سیستم‌های تسلیحاتی شوروی و متحدان پیمان ورشو قرار داشت.

۱. سوابق تاریخی

دو کشور در ژانویهٔ ۱۹۹۲، یعنی در زمان نخست‌وزیری پی.وی.ناراسیم‌ها رائو (P.V. Narasimha Rao)، با مبادلهٔ سفیر روابط کامل دیپلماتیک را برقرار کردند. در دههٔ ۱۹۲۰، کنگره ملی هند حامی و متحد اصلی اعراب بود. سه سال پس از تأسیس دولت اسرائیل (۱۹۴۸)، در سال ۱۹۵۰، جواهر لعل نهرو نخست‌وزیر وقت

هند، اسرائیل را به رسمیت شناخت. چند ماه بعد، اسرائیل برای توسعه روابط تجاری دوجانبه دفتری را در بمبئی افتتاح کرد که تا سال ۱۹۵۳ به کنسولگری تبدیل شد.

نخستین دیدار رسمی در سطح دوجانبه از سوی والتر ایتان، (Walter Eytan) دبیرکل وزارت امور خارجهٔ اسرائیل صورت گرفت که جواهر لعل نهرو تمایل هندوستان برای ایجاد روابط دیپلماتیک با اسرائیل را به وی اعلام کرد. در اوایل دههٔ ۱۹۶۰ رئیس نیروهای دفاعی اسرائیل (IDF) ژنرال دیوید شالتیل (David Shaltiel) طی ملاقاتی رسمی از هندوستان یک موافقتنامهٔ مخفی همکاری را در زمینه‌های امنیتی، اطلاعاتی و تجهیزات نظامی منعقد ساخت. همکاری نزدیک شاخهٔ تحقیق و تحلیل RAW سازمان اطلاعاتی هندوستان با موساد به آن دوران مربوط می‌شود. این همکاری حتی در زمان تصدی ایندیرا گاندی که موضع هند در مقابل اسرائیل دوستانه نبود نیز تداوم یافت.

دو کشور در زمان کشمکش هندوستان و چین در سال ۱۹۶۲ همکاری بسیاری با یکدیگر داشتند و اسرائیل تسلیحات و قطعات یدکی فراوانی را در اختیار هندی‌ها قرار داد. در طی جنگ شش روزه میان اسرائیل و اعراب در سال ۱۹۶۷، هندی‌ها قطعات یدکی هواپیماها و تانک‌های اسرائیل را تأمین کردند. در طی جنگ هند و پاکستان در سال ۱۹۷۱، اسرائیل به‌طور عمد از تحویل جنگنده‌های F-86 به پاکستان خودداری کرد و به هندوستان نیز اطلاع داد که جنگنده‌های F-104 از اردن به پاکستان منتقل گشته است. در زمان نخست‌وزیری ناراسیم‌ها رائو (۱۹۹۶ ـ ۱۹۹۱) و به دنبال به قدرت رسیدن حزب ملی‌گرای باهارتیا جاناتا (BJP) و نخست‌وزیر اتال

بیهاری واجپایی، روابط دوجانبه وارد مرحله تازه‌ای شد. به گفتهٔ ایلان برمان (Ilan Berman) معاون شورای سیاسی آمریکا در واشنگتن در مقاله‌ای در ازین والی استریت ژورنال (۵ سپتامبر)، «هم‌اکنون هندوستان با بیش از یک میلیارد دلار سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی و صنعتی مشترک، دومین شریک تجاری اسرائیل در آسیا می‌باشد».

در هر حال، فراتر از روابط اخیر باید عنوان داشت که جامعه یهودی در هندوستان بخشی از تاریخ آن کشور برای دو هزار سال بوده که از قرن ۱۷ شکوفایی چشمگیری داشته است. یهودیان هندوستان برخی مواقع به پست‌های مهمی در جامعهٔ هندوستان و حتی نیروهای مسلح رسیده‌اند. فرماندار گوا Goa، ژنرال جاکوب افسری بود که بر تسلیم ارتش پاکستان در سال ۱۹۷۱ نظارت داشت. فرمانده نیروی دریایی هندوستان نیز نمونه دیگری از این رابطه است. در کل، جامعه یهودیان هند بسیاری از بزرگ‌ترین و برجسته‌ترین چهره‌های فرهنگی، سیاسی و اجتماعی را تقدیم این کشور کرده است.

۲. شرایط ژئوپولتیکی

وضعیت ژئوپولتیکی پیش روی دولت اسرائیل، بقای صنعت دفاعی این کشور را به مهم‌ترین هدف و حیاتی‌ترین مسالهٔ امنیت ملی تبدیل کرده است. به هر حال صنعت دفاعی اسرائیل نمی‌تواند به بقای خود ادامه دهد، مگر آنکه از سوی نیروهای دفاعی اسرائیل IDF سفارشاتی را دریافت کند. در عین حال دائماً در تلاش است تا به واسطهٔ سیستم‌های پیشرفته تسلیحاتی خود، بازارهای بین‌المللی را

تصاحب کند، زیرا موفقیت‌های صادراتی به کاهش هزینه‌ها منجر می‌گردد. به موازات این امر، اسرائیل در تلاش بوده تا با دورنگه داشتن تکنولوژی خود از دست کشورهای دشمن خاورمیانه، امنیت خود را حفظ کند. در تلاش برای توازن میان این دو هدف (به ظاهر متناقض)، اسرائیل دارای زرادخانه‌ای از تسلیحات متعارف است که برتری بزرگی بر زرادخانه دشمنانش دارد.

اگرچه هندوستان همچون اسرائیل کشور کوچکی نیست، اما تهدیدات پیش روی آن نیز به همان صورت مهلک و مهم می‌باشند. چین، اصلی‌ترین تهدید استراتژیک برای هند می‌باشد. در پاییز سال ۱۹۶۲ به دلیل اختلافات مرزی در هیمالیا، درگیری کوچکی میان آنها به‌وقوع پیوست. به هر حال چین و نه پاکستان، مهم‌ترین دلیل توسعهٔ برنامه‌های هسته‌ای هند بوده است که به عضویت رسمی آن در «کلوپ هسته‌ای» در سال ۱۹۹۸ منجر شد. هندوستان می‌دانست که برتری متعارف خود در مقابل پاکستان را برای مقابله با تهدید چین قربانی می‌کند. پس از آزمایش هسته‌ای از سوی هند، پاکستان نیز دست به چنین اقدامی زد و در واقع این کشور نیز به هسته‌ای شدن رسمی روی آورد.

برنامه هسته‌ای هندوستان به خصوص پس از سال ۱۹۷۴ که در زمان نخست‌وزیری ایندیرا گاندی آزمایش هسته‌ای برای «اهداف صلح‌آمیز» صورت گرفت به اولویتی اساسی تبدیل شد. برنامه هسته‌ای پاکستان بیش از برنامه هند موجب نگرانی غرب گشته است، چرا که علی‌رغم تلاش‌های رهبری پاکستان در جهت حفظ روابط حسنه به‌ویژه با ایالات متحده، بنیادگرایی اسلامی همچنان تهدیدی مشهود برای ثبات و اتحاد این کشور با غرب می‌باشد. در

این میان به قدرت رسیدن یک رهبر بنیادگرا در پاکستان (نه لزوماً از طریق فرایندی دموکراتیک) را نیز نمی‌توان از نظر دور داشت. در این وضعیت، خطر احتمالی بسیار قریب‌الوقوع خواهد بود. در عین حال نباید فراموش کرد که در اوایل دهۀ ۱۹۷۰ دولت بوتو، آشکارا از لزوم کسب توانایی‌های هسته‌ای که به تمام مسلمانان جهان تعلق خواهد داشت، سخن به میان آورد. این امر در اصل به معنای ایجاد یک «بمب اسلامی» می‌باشد.

دلیل مذکور توضیح دیگرّی برای تلاش‌های متقابل هند و اسرائیل جهت تحکیم بیشتر روابط دوجانبه است. هندوستان در طی چند سال گذشته برای مقابله با «دشمن مشترک» یعنی افراط‌گرایی اسلامی، سرمایه‌گذاری‌های بسیاری در امور دفاعی و تجهیزات مربوطه کرده است. اسرائیل نیز پس از روسیه به دومین شریک تجاری هند در امور دفاعی تبدیل شده است. منافع اسرائیل از نفوذ به بازار پرسود دفاعی هند کاملاً مشهود است. هند نیز برای مقابله با تهدیدات امنیت ملی خود از دانش عملی و سیستم‌های پیشرفته اسرائیل که در مقابل دشمنانش برتری دارد، منتفع می‌گردد. در همین حال منبع جایگزینی نیز برای کاهش اتکای خود بر صنایع دفاعی روسیه پیدا کرده است.

به‌هرحال، هندوستان امید دارد تا جایگاه بین‌المللی و نفوذ خود در توازن قدرت بین‌المللی را ارتقا بخشد. این کشور با جمعیتی یک میلیارد نفری، امیدوار است داد تا بتواند نقش فعال‌تری را در تحولات بین‌المللی ایفا نماید و در عین حال خواهان تبدیل شدن به یکی از اعضای دائم شورای امنیت در چارچوب توسعۀ این سازمان در راستای واقعیات پس از جنگ سرد می‌باشد. در عین حال باید

گفت که تمام اعضای دائم شورای امنیت (آمریکا، بریتانیا، روسیه، چین و فرانسه) همگی قدرت‌هایی هسته‌ای هستند. اسرائیل نیز از طریق تقویت روابط خود با هندوستان در حال سرمایه‌گذاری بر روی کشوری دوست است که در حال تبدیل شدن به یک قدرت سیاسی و نظامی جهانی می‌باشد و در نتیجه می‌تواند از آن در بسیاری سطوح متنفع گردد.

بنابراین، هسته‌ای شدن این کشور تضمینی برای توجه، احترام و علاقهٔ بازیگران مهم بین‌المللی به هندوستان بود، چیزی که در مورد پاکستان هم صادق است، البته به لحاظ ژئوپولتیکی دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد. رهیافت واقع‌گرایانه در مورد گسترش تسلیحات هسته‌ای عنوان می‌دارد که باید نهایت تلاش را انجام داد تا عبور کشوری از آستانه هسته‌ای شدن را متوقف ساخت. به‌هرحال در صورت شکست چنین تلاش‌هایی، همکاری قدرت‌های بزرگ برای تضمین امنیت تسلیحات هسته‌ای و اجتناب از بحرانی که ممکن است به جنگ هسته‌ای منجر گردد، الزامی خواهد بود.

همکاری اسرائیل و هندوستان نگرانی‌های بسیاری را برای پاکستان به‌وجود آورده و این کشور سعی دارد تا از طریق ایالات متحده اوضاع را کنترل کند، زیرا پاکستان مدعی است که فروش سیستم‌های تسلیحاتی اسرائیل توازن قدرت در آسیای جنوب غربی را برهم خواهد زد. به‌هرحال، واشنگتن پس از جنگ سرد و به‌خصوص پس از یازده سپتامبر، اهمیت ژئوپولتیکی هند را مورد توجه قرار داده و می‌کوشد تا روابط نزدیک‌تری با این کشور داشته باشد و سیاست جنگ سرد حمایت از پاکستان را تغییر دهد. استراتژی امنیت ملی ایالات متحده که در سپتامبر ۲۰۰۲ از سوی کاخ

سفید منتشر شد، هندوستان را به‌عنوان «یک قدرت رو به رشد جهانی مورد تأکید قرار می‌دهد که ایالات متحده منافع استراتژیک مشترکی با آن دارد». کشور اسلامی پاکستان در پی یافتن راه‌هایی برای نزدیکی بیشتر با اسرائیل می‌باشد تا با پیامدهای منفی همکاری میان اسرائیل و هند مقابله نماید. در این رابطه، اظهارات پرویز مشرف، رئیس‌جمهور پاکستان مبنی بر اینکه کشورش در حال بررسی روابط با اسرائیل می‌باشد، واکنش‌های شدیدی را در پی داشت. به‌هرحال رابطه اسرائیل و هندوستان ریشه در واقعیات ژئوپولتیکی پس از جنگ سرد دارد که کمکی به هر دو کشور برای کنار گذاشتن حمایت سنتی هندوستان از فلسطینیان بود.

۳. همکاری نظامی

روابط دوجانبه در دهۀ ۱۹۹۰ در زمینۀ تجهیزات نظامی و دفاعی شامل میزان زیادی از سیستم‌های تسلیحاتی می‌شد. در میان آخرین تحولات، گزارش شد که اگر معاملات آواکس، فالکون و آرو به نتیجه برسد، ممکن است اسرائیل جایگاه برجستۀ روسیه به‌عنوان نخستین شریک هند در امور دفاعی را به‌دست آورد. مدیرکل وزارت دفاع اسرائیل، ژنرال آموس یارون (Amos Yaron) نیز آریل شارون را در دیدار از دهلی‌نو همراه کرد و مذاکرات مبسوطی با مارشال اس. کریشناسوامی (S. Krishnaswamy) رئیس نیروی هوایی هندوستان داشت. هیأت اسرائیلی در عین حال شامل کلنل یواش رابین (Yoash Rubin) و کلنل موشه کراویتز (Moshe Kravitz) نیز می‌شد. این هیأت با دکتر وی.کی.آتر (Dr. V.K. Aatre)، مشاور علمی وزارت دفاع هند در زمینۀ سرمایه‌گذاری‌های مشترک میان

DRDO و صنایع هواپیمایی اسرائیل (IAI) بر روی ساخت هواپیماهایی بدون سرنشین (UAVs) در هندوستان، جلساتی داشت.

همزمان با این دیدار اعلام شد که با موافقت ایالات متحده هیچ مانعی برای معاملهٔ یک میلیارد دلاری فالکون وجود ندارد. فالکون‌ها که بر روی سه هواپیمای سنگین ترابری ایلوشن Il-76 روسی نصب خواهد شد، توانایی رهگیری بیش از ۶۰ هدف در بردی بیش از ۷۰۰ تا ۸۰۰ کیلومتر را دارد و در عین حال می‌تواند ارتباطات رادیویی را رهگیری و رمزشکنی کند. در حقیقت، تنها یک ماه بعد در ۱۰ اکتبر، هند و اسرائیل بزرگ‌ترین معاملهٔ خود را برای فالکون امضا کردند که مدل پیشرفته‌تری از آواکس‌های ایالات متحده می‌باشد. همچنین موافقتنامهٔ دیگری نیز میان نمایندگان اسرائیل و روسیه به امضا رسید.

درهرحال موضع رسمی روسیه با همکاری هند و اسرائیل مخالفت و اعتراضی ندارد، زیرا غیرقابل اجتناب بودن آن را درک می‌کند، اگرچه نگران سهم اسرائیل از بازار تسلیحات هندوستان می‌باشد.

هندوستان قبلاً دو نمونه از رادارهای اسرائیلی گرین پاین با توانایی هدف‌گیری موشک‌ها در ۴۰۰ کیلومتری را به‌دست آورده است، رادارهایی که به همراه سیستم آرو ـ ۲ مورد استفاده قرار می‌گیرد. هندوستان به‌طور رسمی نیز خواهان کمک آمریکا برای ایجاد یک سپر دفاعی موشکی در برابر تهدیدات پاکستان و چین شده است. اتال بیهاری واجپایی، نخست‌وزیر هند این موضوع را در دیدار ۲۴ سپتامبر خود از نیویورک با جورج بوش، رئیس‌جمهور آمریکا مطرح ساخت. یکی از مقامات وزارت خارجه ایالات متحده عنوان داشت که هند، اولین کشور بزرگی بود که با تأیید اقدام آمریکا

از کنار گذاشتن معاهدهٔ موشکی ضدبالستیک ABM حمایت کرد. به گزارش دفنس نیوز Defense News، «تمایل واشنگتن برای مشارکت هند در دفاع موشکی به دلیل روابط نظامی نزدیک این کشور با ایران و نگرانی مقامات آمریکایی از تشدید روابط هند با پاکستان، کاهش یافته است».

هندوستان در عین حال، خواستار دریافت موشک‌های پیشرفته پاتریوت از ایالات متحده شده و علاقه خود را به سیستم ضدموشکی آرو که به‌طور مشترک توسط اسرائیل و پنتاگون توسعه یافته، نشان داده است.

به‌علاوه صنعت دفاعی التای (Elta) اسرائیل پیشنهاد مدرنیزه کردن هواپیماهای میگ ـ ۲۷ ام، الکترونیک هوابرد هلی‌کوپترهای ضد زیردریایی کاموف کا ـ ۲۵ نیروی دریایی و هواپیماهای درنیز (Dornier) را به هندوستان داده است. اسرائیل همچنین خواستار مشارکت هند در توسعهٔ زیردریایی‌های تهاجمی شده است. در ۲۲ سپتامبر، دفنس نیوز گزارش داد که مقامات ارتش هندوستان «با هشدار نسبت به زرداخانهٔ پاکستان و توسعهٔ آهستهٔ برنامهٔ موشکی بالستیک بومی»، از دهلی‌نو خواستند تا بیش از ۳۶ موشک اسرائیلی و روسی را به «ارزش ۸۰۰ میلیون دلار» خریداری کند. هم‌اکنون اسرائیل و روسیه در تلاش برای به‌دست آوردن این معامله هستند. صنایع هواپیمایی اسرائیل، موشک‌های لورا (Lora) را پیشنهاد داده‌اند، موشک‌هایی که بسته به نوع کلاهک، می‌توانند تا بیش از ۳۰۰ کیلومتر پرواز کنند. روس‌ها نیز اسکندر ـ ای (Iskandar-E) را پیشنهاد داده‌اند که نوعی موشک بالستیک تاکتیکی تک‌مرحله‌ای با سوخت جامد و حداکثر برد ۲۸۰ کیلومتر و حمل کلاهکی با ۴۸۰

کیلوگرم می‌باشد.

به‌هرحال هندوستان در پی کمک اسرائیل برای برنامه‌های بومی توسعهٔ موشکی خود می‌باشد. جزئیات این همکاری در طی دیدار ماه اکتبر دکتر وی.کی. آتر، رئیس سازمان تحقیق و توسعه هندوستان از اسرائیل مورد بحث قرار خواهد گرفت. هند در تلاش است تا موشک بالستیک میان‌برد آگنی ـ ۲ با توانایی حمل کلاهک هسته‌ای و برد ۳۵۰۰ کیلومتری را توسعه دهد که احتمالاً تا اواخر امسال آزمایش خواهد شد. برای توسعهٔ موشک تهاجمی و ضدکشتی دانیوش (Danush) با برد ۱۵۰ کیلومتر نیز هند خواستار کمک اسرائیل شده است تا بتواند آن را به‌عنوان یک موشک بالستیک بر روی زیردریایی‌های خود قرار دهد. هندی‌ها همچنین به تکنولوژی اسرائیل برای توسعهٔ رادار آسترا (Astra) علاقه‌مند هستند. این رادار موشک‌های هوابه‌هوای کوتاه‌برد را هدایت می‌کند و در عین حال به احیای برنامه‌های موشکی کوتاه‌برد زمین به هوا (سام) و نیز سام آکاش Akash SAM نیز علاقه‌مند بوده و خواهان ترکیب آنها با سیستم دفاع موشکی ضدبالستیک آرو ـ ۲ می‌باشد. دکتر آتر تلاش خواهد کرد تا اسرائیلی‌ها را به مشارکت در برنامهٔ موشکی لاکشیا Lakshya نیز ترغیب کند.

در ۶ اکتبر، هند برای واردات رادارهای قابل حمل با برد ۳۰۰۰ تا ۴۰۰۰ متر و نیز سیستم‌های نظارتی و شناسایی دوربرد، معامله‌ای را با اسرائیل به امضا رسانید. هندی‌ها که پیشنهادات شرکت اروپایی تیلز Thales و ساگم Sagem فرانسوی را رد کردند، در حال ایجاد تأسیسات نظارتی در امتداد خط کنترل جامو و کشمیر و بهبود توانایی‌های کنترل مرزی می‌باشند. این معامله دارای ارزشی معادل

۷۰ میلیون دلار می‌باشد و هندوستان پیش از این نیز هزار رادار را دریافت کرده است که توانایی مشخص ساختن اهداف انسانی در شعاع ۱۰ کیلومتری را دارند. «ایندین اکسپرس» در ۷ اکتبر گزارش داد که این معامله همچنین شامل ۶۰۰ سیستم دید در شب نیز می‌باشد که تانک‌های تی ـ ۷۲ و نفربرهای بی‌ام‌پی ـ ۲ ساخت روسیه را تجهیز خواهند ساخت. هندوستان در عین حال برای به‌دست آوردن هشت هواپیماهای دیگر بدون سرنشین اسرائیل موافقتنامه‌ای را امضا کرده است.

در ۴ جولای، ایندین اکسپرس گزارش داد که اسرائیل محمولهٔعظیمی از تسلیحات پیاده‌نظام از جمله مسلسل‌های جلیل، مسلسل‌های نیمه‌خودکار یوزی و انواع متفاوتی از مهمات را به‌عنوان «اقدامی سمبلیک از حسن نیت» را به هندوستان هدیه داده است که به گرمی از سوی وزارت دفاع هند پذیرفته شد. در ۲۲ سپتامبر، دفنس نیوز فاش ساخت که هند به دنبال «معامله‌ای بی‌سابقه است که بر مبنای آن هندوستان در مقابل دریافت تصاویر با رزولوشن بسیار بالا از ماهوارهٔ جاسوسی Ofeq-5 اسرائیل هزینه‌ای را پرداخت کند»، معامله‌ای که «سبب تغییر سیاست اسرائیل مبنی بر عدم تحویل تصاویر به‌دست آمده توسط ماهواره‌های جاسوسی پس از ۲۰ سال خواهد شد». هندوستان در حال توسعهٔ ماهواره‌های جاسوسی خود (Cartosat-1, Cartosat-2, Risat) در سازمان تحقیقاتی هند می‌باشد و توسط پرتابگر پولار که ساخت داخلی است، آنها را در مدار زمین قرار خواهد داد. روشن است که همکاری فضایی عرصهٔ دیگری در همکاری میان اسرائیل و هندوستان خواهد بود.

۴. نتیجه‌گیری

پایان جنگ سرد، خلأ قدرتی را در آسیای جنوب شرقی ایجاد کرد که بسیاری از بازیگران در محدودهٔ توانایی‌های خود سعی در پرکردن آن دارند. همگرایی سیاست‌ها در نتیجهٔ منافع مشترک، اسرائیل و هندوستان را در مسیر بهبود روابط قرار داده که مطمئناً نیز ادامه خواهد یافت. در عین حال، بهبود روابط منافع مالی و تکنولوژیکی بسیاری را پیش روی هر دو قرار داده، اما مهم‌تر آنکه فرصت‌های بسیاری را در اختیار آنها گذارده تا «اتحادی» را بر ضد دشمنان مشترک شکل دهند. تنها از این طریق است که اهمیت متقابل هر دو کشور در امور بین‌المللی می‌تواند افزایش و ارتقا یابد.